

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Eeva-Maria Huhtala

Varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyön vahvistaminen

Opinnäytetyö

Kevät 2024

Sosiaali- ja terveysala (ylempi AMK),
Kehittäminen ja johtaminen

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosiaali- ja terveystieteiden (ylempi AMK), Kehittäminen ja johtaminen

Tekijä: Huhtala, Eeva-Maria

Työn nimi: Varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyön vahvistaminen

Ohjaaja: Ollila, Seija

Vuosi: 2024

Sivumäärä: 56

Liitteiden lukumäärä: 1

Perheiden tarpeet ovat moninaisia ja lastensuojelutarpeet ovat lisääntyneet viime vuosina. Sosiaalihuollossa työkuormitus on suuri ja perheiden tilanteisiin tulisi ehtiä tarttua ennen kuin haasteet kasvavat suuriksi. Varhaiskasvatuksessa tehdään perhetyötä, mutta käytännöt eivät ole vakiintuneita ja perhetyö on kuulunut pääasiassa sosiaalihuollon työkenttään. Varhaiskasvatuksella on hyvä asema ennaltaehkäisevästä näkökulmasta katsottuna. Varhaiskasvatus ja perhesosiaalityö tekevät moniammatillista yhteistyötä, joka edistää ehkäisevää lastensuojelua.

Tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyötä. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka yhteistyö toimii tällä hetkellä ja miten sitä voisi vahvistaa, kuinka moniammatillista yhteistyötä johdetaan ja miten ehkäisevää perhetyötä voisi kehittää varhaiskasvatuksessa. Myös varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan hyödyntäminen oli kiinnostuksen kohteena tässä työssä.

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin kymmentä (10) henkilöä, jotka työskentelivät varhaiskasvatuksessa ja sosiaalihuollossa. Työ on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluna ja analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen.

Haastatteluissa moniammatillisen yhteistyön vahvuuksina esiin nousi halu tehdä yhteistyötä, avun oikea-aikaisuus ja perheiden huomiointi kokonaisuutena. Yhteistyön haasteina nähtiin kiire, salassapitosäädökset, yhteydenpidon yksipuolisuus ja muutokset organisaatiossa tai henkilökunnassa. Yhteistyötahon tunteminen, avoimuus kommunikoinnissa ja hyvät vuorovaikutustaidot olivat yhteistyötä edistäviä tekijöitä. Haastattelujen perusteella yhteistyön johtaminen on vaihtelevaa ja siihen tarvitaan selkeämpiä käytänteitä. Sosionomin koulutuksen tuoma laaja osaaminen palveluohjauksen ja perheiden tuen tarpeiden huomaamisen saralla nähtiin hyvänä asiana yhteistyön kehittämisessä.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Master's Degree in Social Services and Health Care,
Development and Management

Author: Huhtala, Eeva-Maria

Title of thesis: Strengthening cooperation between early childhood education and family social work

Supervisor: Ollila, Seija

Year: 2024

Number of pages: 56

Number of appendices: 1

In recent years, the needs of families have increased and there has been more need for child protection than before. The workload is high in social welfare and the problems of families should be taken care of before they become large. There is some family work in early childhood education, but traditionally, family work has been provided by social welfare. Early childhood education is in favorable position considering preventive child welfare. Family work and early childhood education cooperate multi-professionally and that benefits preventive child welfare.

The aim of this thesis was to strengthen the cooperation between early childhood education and family social work. The purpose was to find out how cooperation currently works and how it could be strengthened, how multi-professional cooperation is managed and how preventive family work could be developed in early childhood education. Another interest in this work was to utilize the job description of an early childhood education social worker in multi-professional cooperation between early childhood education and family work. The thesis is a qualitative study, with data obtained through theme interview and analyzed using content analysis. Ten (10) people who were interviewed in this thesis worked in early childhood education and social care.

According to the results of this research, the strengths of multi-professional cooperation came out as the desire to cooperate, the timeliness of help and consideration of family as a whole. Challenges of cooperation were seen as hurry, one-sided communication, confidentiality regulations and changes in the organization or workforce. Knowing the partner, openness in communication and good interaction skills were factors that promoted cooperation. Based on the interviews, the management of cooperation is variable. Clearer policy is needed in the management. Bachelor of Social Services has extensive proficiency in the field of service guidance and recognizing the needs of the support of families. That was seen as a good thing in the development of cooperation.

Keywords: early childhood education, child welfare, family work, multi-professional cooperation, early childhood education social worker

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ LAPSIPERHEIDEN PARISSA	10
2.1 Lapsen edun ensisijaisuus	10
2.2 Varhaiskasvatus	11
2.3 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	12
2.4 Perhesosiaalityö	13
2.5 Sosionomin (AMK) työnkuva varhaiskasvatuksessa	15
3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	18
3.1 Moniammatillinen yhteistyö eri ammattiryhmien kesken.....	18
3.2 Luottamuksen rakentaminen ja osaamisen jakaminen.....	19
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä.....	21
3.4 Moniammatillisen yhteistyön johtaminen	22
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN.....	24
4.1 Teemahaastattelu.....	24
4.2 Aineiston keruu.....	26
4.3 Aineiston analysointi.....	28
5 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	32
5.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus.....	32
5.2 Miten varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välinen moniammatillinen yhteistyö toteutuu?	33
5.3 Miten varhaiskasvattajat ja lapsiperhesosiaalityöntekijät kehittäisivät yhteistyötä ja miten sitä tulisi johtaa?	39
5.4 Miten varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalipalveluiden moniammatillisessa yhteistyössä?.....	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA EETTISYYS.....	45
6.1 Kehittämistyön johtopäätökset.....	45

6.2 Kehittämistyön pohdinta	48
6.3 Kehittämistyön eettisyys ja luotettavuus	49
LÄHTEET	52
LIITTEET	56

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta (OPH, 2022).....	12
Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva (Talentia, i.a.).....	16
Kuvio 3. Konkreettisia kehitysideoita yhteistyön vahvistamiseen.....	47
Taulukko 1. Esimerkki aineiston analysoinnista.....	31
Taulukko 2. Varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyö.....	45

1 JOHDANTO

Viime vuosina lastensuojelutarpeet ovat lisääntyneet ja lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenen vuoden aikana (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2024). Työn ja perhe-elämän yhdistäminen ja sosiaalisten verkostojen väheneminen tuovat haasteita lapsiperheiden arkeen. Bardyn ja Heinon (2013, s. 14–17) mukaan eriarvoisuus on yksi seikka, joka selittää osaltaan lastensuojelutarpeen kasvua. Eriarvoisuuden seuraukset ovat nähtävissä monella tavoin: lasten kaltoinkohtelua, mielenterveysongelmia, häpeää, perheristiriitoja ja päihteiden käyttöä. Inhimillinen kohtaaminen ja konkreettinen apu ovat heidän mukaansa avainasemassa eriarvoisuuden tasaamisessa. He myös mainitsevat (2013, s. 19), että peruspalveluiden merkitys ongelmien ehkäisyssä on erittäin suuri. Heidän näkemyksensä mukaan peruspalveluiden heikko toimivuus lisää lastensuojelun tarpeita.

Perheiden tarpeet ovat usein sellaisia, että niihin voidaan Järvisen ja Taajamon (2008, s. 11–12) mukaan vaikuttaa parhaiten moniammatillisella yhteistyöllä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ollessa suurien muutosten keskellä, on heidän mukaansa tarpeen muuttaa ajattelumallia organisaatiokeskeisestä prosessilähtöiseen. Siinä mm. hoidetaan työt yhdessä sen sijaan, että jokainen tekee vain oman työnsä, kehitetään osaamista sen sijaan, että vain valvotaan työntekijöitä ja arvioidaan prosessien sujuvuutta sen sijaan, että arvioidaan työntekijöitä. Klavus ym. (2019) sanovat, että taloudellisten voimavarojen suuntaamisella ehkäisevään perheytyöhön, saadaan aikaan suhteellisen pienellä taloudellisella panostuksella vaikuttavia lapsiperhepalveluita. Isoherrasen (2008a, s. 28) mukaan päällekkäisesti, pirstaleisesti ja ristiriitaisin tavoittein työskentelevät ammattilaiset eivät voi työskennellä taloudellisesti tehokkaalla ja järkevällä tavalla, vaan tarvitaan yhteistyötä yli organisaatorajojen.

Mönkkönen ym. (2019, s. 7–8) toteavat, että julkisuudessa on paljon käyty keskustelua lasten kaltoinkohtelutapauksista, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja palveluketju on ollut haavoittuvainen, vaikka se on tarkoitettu saumattomaksi. Tiivistä yhteistyötä tarvitaan, jotta voidaan saavuttaa laadukas palvelu. Yhteistyö yli organisaatorajojen on heidän mukaansa asiakkaiden edun mukaista. He näkevät, että palvelujen uudistuessa yhteistyö on tärkeää ja rakennemuutoksissa on jaettava asiantuntijuutta ja uudistettava työtapoja. Kustannustehokkuuden, valinnanvapauden ja ketteryyden vaatimukset ulottuvat myös sosiaali- ja terveysalalle ja asiakkaan toivotaan osallistuvan niin palvelutarpeen suunnitteluun kuin

päätöksentekoon. Isoherrasen (2008a, s. 28) mukaan asiakkaat tarvitsevat ja osaavat vaatia-kin sitä, että heidät kohdataan kokonaisuutena ja että heidän asioidensa parissa työskentelevät ammattilaiset toimivat yli organisaatorajojen.

Perhetyö näyttäytyy Nietolan (2008, s. 104) näkemyksen mukaan erilaisena riippuen onko kyseessä sosiaalityö, varhaiskasvatus, kotihoito tai koulu. Perhetyö voi olla perheiden kanssa yleisesti tehtävää työtä tai työtä, jota tehdään erityisesti perheiden kanssa heidän kotonaan. Toisinaan perhetyö on perheen tukena olemista epävirallisesti, laajempaa perheen tukemista tai puuttumista perheen elämään väliintulon avulla. Yhteinen tekijä kaikelle perhetyölle, huolimatta lähestymistavasta, on yhteinen huoli lapsesta. Kaikkea perhetyötä yhdistää lapsilähtöisyys, perhekeskeisyys ja asiakaslähtöisyys.

Kallialan (2012, s. 90–92) mukaan perhetyö on saatu sovitettua sosiaalipalveluna tuotettuun varhaiskasvatukseen hyvin. Hän näkee, että perheiden tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää ja vaikuttavaa, mutta toteaa myös, että osa ajattelee perheiden tukemisen kuuluvan lähinnä sosiaalipalveluiden tehtäväksi. Hänen mukaansa kotikasvatuksen tukemista korostetaan kyllä hämmästyttävän paljon erilaisissa varhaiskasvatusteksteissä, ottaen huomioon, kuinka vähän siihen on käytettävissä aikaa. Käytettävissä oleva työaika varhaiskasvatuksessa on rajallista, joten työ painottuu perhetyön menetelmien vaativan hallitsemisen sijaan palveluohjauksen suuntaan. Kalliala painottaa, että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on kuitenkin eri asia kuin varhaiskasvatuksen perhetyö. Kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa on kuulunut aina suomalaisen varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, kuinka yhteistyö toimii tällä hetkellä, miten ennaltaehkäisevää perhetyötä voisi kehittää varhaiskasvatuksessa ja kuinka varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyötä voisi vahvistaa. Minua kiinnostaa myös, kuinka yhteistyötä johdetaan, kun kyseessä on kaksi erillistä toimijaa.

Tutkimuskysymyksinä työssäni on

1. Miten varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välinen moniammatillinen yhteistyö toteutuu?
2. Miten varhaiskasvattajat ja perhesosiaalityöntekijät kehittäisivät yhteistyötä ja miten sitä tulisi johtaa?
3. Miten varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalipalveluiden moniammatillisessa yhteistyössä?

Kehittämistyötäni varten haastattelin yhteensä kymmentä henkilöä ympäri Suomea. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna haastateltavan työpaikalla tai sähköistä etäyhteyttä käyttäen ja analysoitiin sisällönanalyysillä. Varhaiskasvatuksesta haastateltavana oli varhaiskasvatuksen opettaja ja aluejohtaja sekä viisi varhaiskasvatuksen perheohjaajaa. Sosiaalihuollon työntekijöistä haastattelin perhekeskuskoordinaattoria ja kahta varhaisen tuen parissa työskentelevää henkilöä.

2 ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ LAPSIPERHEIDEN PARISSA

2.1 Lapsen edun ensisijaisuus

Yhdistyneiden kansakuntien (Unicef) lapsen oikeuksien sopimuksen kolmannen artiklan mukaan lapsen etu on otettava huomioon ensisijaisesti kaikessa julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat lapsia. Bardyn (2013, s. 64) mukaan lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lapsen oikeuksien turvaamisen olevan perheen ja yhteiskunnan yhteinen tehtävä vastavuoroisina suhteina. Hän mainitsee, että ensisijainen kasvuympäristö lapselle on perhe, mutta sillä on oikeus saada yhteiskunnassa tarvittavaa apua ja suojelua voidakseen hoitaa velvollisuutensa. Sopimuksessa siis määritellään niin perheen kuin yhteiskunnan vastuut ja oikeudet.

Varhaiskasvatuslaissa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 luku 3§) määritellään, että varhaiskasvatuksen tarkoitus on muun muassa tukea vanhempaa kasvatustyössä ja toimia vanhemman kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen parhaaksi. Sen tarkoituksena on myös tunnistaa lapsen tuen tarve yksilöllisesti ja järjestää tukea tarkoituksenmukaisella tavalla monialaisessa yhteistyössä. Tämä toteutuu suurimmaksi osaksi käytännössä lapsen oppimiseen liittyvissä asioissa. Lapsen edun ensisijaisuus on lain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 luku 4§) mukaan tärkein seikka päätettäessä asioista varhaiskasvatuksessa. Niin varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä kuin tuotettaessa tulee pohtia ensisijaisesti lapsen etua.

Myös valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (OPH, 2022, s. 38) mainitaan lapsen edun ensisijaisuus ohjaavaksi tekijäksi, kun tehdään monialaista yhteistyötä. Lastenneuvolan, kasvatus- ja perheneuvolan, lastensuojelun ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa tulee sopia periaatteet ja yhteistyökäytännöt niitä tilanteita varten, joissa edellytetään viranomaisen puuttumista ja joissa neuvotellaan lasten asioista. Myös valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma painottaa, että salassapitoa on noudatettava ja että monialaista yhteistyötä tehdään ensisijaisesti vanhempien suostumuksella.

Kaikissa lasta koskevissa sosiaalihuollon toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 luku 5§). Toimenpiteiden ja ratkaisujen on turvattava

mm. tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, turvallinen kasvuympäristö ja mahdollisuus iän ja kehitystason mukaiseen huolenpitoon.

2.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pedagogisesti painottunut suunnitelmallinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 luku 2§). Lain 3§:ssa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteiksi lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja lapsen parhaaksi toimimisen yhdessä huoltajan kanssa sekä huoltajan tukemisen kasvatustyössä.

Heinonen ym. (2016, s. 180–181) ottavat esiin näkökulman, jonka mukaan varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tuen tarpeet liittyen lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Se on keskeinen osa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää roolia. Varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on, että varhaiskasvatus on kaikille lapsille yhteistä ja laadukasta. Näin voidaan lisätä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittää kelpoisuusvaatimukset varhaiskasvatushenkilöstölle. Päiväkodissa tulee olla vähintään kahdella kolmasosalla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus. Muilla vaatimuksena on vähintään varhaiskasvatuksen hoitajan kelpoisuus. Lisäksi kunnalla on oltava käytettävissä varhaiskasvatuksen erityisopettajan (VEO) palveluja varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti.

Varhaiskasvatuksessa lapselle suunnatun tuen lisäksi vanhemmuuteen suunnattu tuki on arvokasta. Heinosen ym. (2016, s. 182–183) mukaan vanhemmilla on yleensä enemmän huolia omaan vanhemmuuteen kuin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen. Vanhemmat kokevat myös huolta omasta jaksamisesta. Vanhempien tukeminen varhaiskasvatuksessa on perusteltua lapsen etuun vedoten. He muistuttavat, että harkinnan tulee perustua aina lapsen etuun ja näin ottaa huomioon myös perheen kokonaistilanne.

Varhaiskasvatuksen pohjana on pedagoginen toiminta ja se läpäisee hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden (Opetushallitus (OPH), 2022). Kuviossa 1 on kuvattuna varhaiskasvatukseen kuuluvat asiat ja yhtenä osa-alueena on mainittu tuki. Yhteistyökäytännöistä monialaisessa yhteistyössä sovitaan sosiaalitoimen palveluiden kanssa niitä tilanteita varten,

jotka edellyttävät viranomaisen puuttumista tai joissa neuvotellaan lapsen asioista. Lapsen etu ohjaa monialaista yhteistyötä ja yhteistyötä tehdään ensisijaisesti huoltajan suostumuksella.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta (OPH, 2022).

2.3 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on ollut varhaiskasvatuksessa käytössä erilaisia nimityksiä. Yhteistyötä alettiin kutsua kasvatuskumppanuudeksi, joka Kallialan (2012, s. 92–93) mukaan on jotakin enemmän kuin yhteistyö. Kumppanuus liitetään yleensä tasavertaisuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Asetelma ei kuitenkaan täysin toteudu varhaiskasvatuksessa, koska vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön suhteen välillä on väistämättä epäsymmetria. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ammattilaisina valtaa suhteessa vanhempiin ja perinteisesti asiantuntijatiedolla on ollut vahva asema sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kun varmistutaan, että valtaa käytetään lasten hyväksi, eikä heitä vastaan, ei hänen mukaansa tästä valta-asetelmasta tarvitse ahdistua. Kunnioittava suhtautuminen, arvonanto ja luottamus ovat tavoiteltavampia asioita tasavertaisuuden sijaan. Nykypäivänä on palattu puhumaan kumppanuuden sijaan kasvatusyhteistyöstä. Alasuutari (2022) sanoo kumppanuusajattelun nousseen vuosituhannen alkuvuosina vallitsevaksi malliksi vanhempien ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä puhuttaessa. Termiä kuitenkin kritisoitiin kumppanuusosapuolten vastuiden tulkinnan epäselvyyden osalta. Hän kertoo, että kasvatuskumppanuus-

termi katosi uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-asiakirjan myötä ja korvattiin kasvatusyhteistyö-käsitteellä. Uudistuneissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2016, s. 19, 32–33) alettiin siis jälleen puhumaan nimenomaan kasvatusyhteistyöstä. Tämä käytäntö on jäänyt käyttöön. Rautamies (2022, s. 53) toteaa, että vanhempien luottamus varhaiskasvatuksen opettajiin on tärkeää kasvatusyhteistyön kannalta. Vanhempien positiiviset kokemukset lapsensa hyvinvoinnista ja omasta suhteestaan varhaiskasvatuksen opettajiin lisäävät tätä luottamusta. Hän korostaa, että kasvatusyhteistyö perustuu nimenomaan vanhempien toimijuuteen ja luottamukseen.

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2022, s. 22) mukaan paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja käytännöt, monialaisen yhteistyön tavoitteet, toimintatavat ja rakenteet sekä eri yhteistyömuotojen arvioinnin käytännöt. Monialainen yhteistyö toteutetaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman (Seinäjoen kaupunki, 2022) mukaan ensisijaisesti huoltajien suostumuksella. Salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säädöksiä noudatetaan. Huoltajia tuetaan kasvatustehtävässä ja osoitetaan hyväksyntää ja kunnioitusta kohtaamisissa. Tämä mahdollistaa avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin, jossa on helppo keskustella. Vanhemman ja lapsen välistä suhdetta tuetaan ja toimivan tiedonkulun avulla ennaltaehkäistään väärinkäsityksiä ja luodaan luottamuksellisuutta sekä huoltajille että kasvattajille.

Kekkosen (2012, s. 184–185) mukaan aloituskeskustelussa kasvattaja ja perhe luovat luottamusta toistensa välille. Kasvattajan kunnioittava ja arvostava asenne perhettä kohtaan korostuu aloituskeskustelussa. Kasvattajat luovat aloituskeskustelussa luottamusta vanhempiin lapsensa asioiden asiantuntijoina. Aloitusvaiheessa on tärkeää, että vanhempi voi luottaa, että lapsi saa myönteisiä ilon ja onnistumisen kokemuksia kasvattajan toimesta varhaiskasvatuksessa.

2.4 Perhesosiaalityö

Lastensuojelussa ensisijaisesti asiakkaina ovat Heinosen (2016, s. 243–244) mukaan lapset, mutta lapsien kautta myös heidän perheensä sekä läheisverkostonsa. Viranomaisille on annettu yhteiskunnan toimesta mahdollisuus ja velvollisuus varmistaa, että lapsen hyvä kasvu toteutuu myös silloin kun lapsen läheisten aikuisten voimavarat eivät riitä turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä. Viimekädessä voidaan joutua turvautumaan lastensuojelullisiin toimiin.

Heinonen katsoo, että lastensuojelu tasapainoilee kontrollin ja tuen välillä, joten tehtävä ei ole helppo. Lähtökohtana on yhdistää vanhempien ja viranomaisten voimavarat. Bardy ja Heino (2013, s. 34) sanovat, että on paljon tilanteita, joissa olisi viisaampaa pyytää yhteistyötä muilta ammattilaisilta lastensuojeluilmoituksen sijaan. Lastensuojelu voisi heidän mukaansa lisätä voimavaroja prosessin alkuvaiheeseen ja edesauttaa lapsen ja perheen asioiden käsittelyä ehkäisevien toimien piirissä ilman, että lapsesta tulee lastensuojelun asiakas. Tämän toteutuminen edellyttää, että ehkäiseviä toimia on kunnassa kehitetty.

Lasten ja perheiden kohdalla tapahtui Heinosen (2016, s. 247) mukaan merkittävä muutos vuoden 2015 sosiaalihoitolain myötä. Aiemmin joitakin lapsiperheiden palveluita saadaksesen tuli perheellä olla lastensuojelun asiakkuus. Uuden sosiaalihoitolain tavoitteena oli tukea perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja näin siirtää asiakkuuksia lastensuojelusta sosiaalihoitoon. Heinonen listaa sosiaalihoitoon palveluiksi mm. sosiaalityön, perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvonnan. Sosiaalihoitolain (Sosiaalihoitolaki 1301/2014, 3 luku 18§) mukaan perhetyöllä tarkoitetaan sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tarjottua hyvinvoinnin tukemista tilanteissa, joissa perhe tarvitsee tukea voimavarojensa vahvistamiseksi ja vuorovaikutuksen parantamiseksi. Sosiaalihoitolain (Sosiaalihoitolaki 1301/2014, 4 luku 41§) mukaan sosiaalihoitoa toteutetaan monialaisessa yhteistyössä siten, että sosiaalihoitoon ja muiden hallinnonalojen yhteistyö muodostavat kokonaisuuden, joka palvelee asiakkaan etuja. Jos asiakkaan tarpeiden arviointi vaatii sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja, on näiden tahojen osallistuttava palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman laatimiseen vastaavan työntekijän pyynnöstä.

Yhteydenotto sosiaalihoitoon tehdään pääsääntöisesti asiakkaan suostumuksella (THL, 2023a). Yhteydenoton voi tehdä myös ilman suostumusta, jos kyseessä on lapsen etu. Palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalihoitoon työntekijä kartoittaa asiakkaan tilanteen ja tuen tarpeet ja laatii johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä. Palvelutarpeen arvioinnissa asiakkaan mielipide ja näkemys palvelutarpeesta otetaan huomioon. Lastensuojeluasian tullessa vireille, sosiaalityöntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin ja selvittää lastensuojelun tarpeen (THL, 2024a). Selvitys tehdään siis yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Selvitystä tehdessä kunnioitetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otetaan huomioon asiakkaan mielipide, toiveet ja yksilölliset tarpeet. Tavoitteena lastensuojelutarpeen selvittämisessä on arvioida, tarvitseeko lapsi ja hänen perheensä lastensuojelun palveluja ja tukea. Selvityksessä olennaista on lapsen kuuleminen ikätaso huomioiden. Se ei ole vain tekninen selvitys, vaan

arviointiprosessi, joka perustuu aitoon vuorovaikutukseen. Myös perheen verkostot kartoitetaan arviointiprosessin aikana. Sosiaalityöntekijä tekee yhteenvedon selvityksestä ja ottaa kantaa perusteluiden kera, täyttyvätkö kriteerit lastensuojelun asiakkuudelle. Lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun ryhdytään kiireellisiin toimiin, että voidaan turvata lapsen terveyttä tai kehitystä tai kun sosiaalityöntekijä toteaa palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluita (THL, 2023b). Mikäli lapsi voi saada sosiaalihuoltolain kautta tarvittavat palvelut, ei lastensuojelun asiakkuutta aloiteta.

Perhekeskustoimintamalli on yleistynyt viime vuosina. Pelkosen ym. (2020, s. 12) mukaan perhekeskuksia on lähdetty rakentamaan, jotta pystytään varhaisemmassa vaiheessa auttamaan lapsia ja perheitä. Perhekeskusten kehittämällä voidaan panostaa ennaltaehkäisyyn ja hillitä kustannusten nousua. Myös palvelujen koordinoimattomuus on heidän mukaansa yksi syy, miksi palveluja on lähdetty uudistamaan. Perhekeskus (THL, 2024b) on fyysinen tai sähköinen palveluverkosto, joka tarjoaa varhaista tukea. Perhekeskuksessa yhdistyvät lapsille, nuorille ja perheille suunnatut palvelut ja niitä johdetaan palvelukokonaisuutena. Palvelukokonaisuus kattaa muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelut, sivistystoimen palvelut, joihin varhaiskasvatus lukeutuu, Kelan etuudet, kolmannen sektorin palvelut, avoimet kohtaamispaikat perheille ja sähköiset palvelut. Sähköinen perhekeskus (DigiFinland, 2024) kokoaa yhteen lapsiperheiden palvelut ja tarjoaa tukea ja tietoa luotettavasti ajasta ja paikasta riippumatta.

2.5 Sosionomin (AMK) työnkuva varhaiskasvatuksessa

Sosionomin työnkuva varhaiskasvatuksen kentällä on tällä hetkellä muutosvaiheessa. Kukaan ei vielä oikein tiedä minkälaiseksi se lopulta muodostuu. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työ voisi olla yksi väylä sosionomin työllistymiselle varhaiskasvatuksessa. Ensin kuitenkin tulee selvittää, onko varhaiskasvatuksen perheohjaajalle tarvetta varhaiskasvatuksessa ja juuri sitä halusin tällä opinnäytetyöllä selvittää.

Varhaiskasvatuslaissa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 5 luku 23§) määritellään varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden tehtävät. Sen mukaan lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää perheiden ja lasten palvelujärjestelmän osalta. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin on lain

(Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 6 luku 27§) kelpoisuusvaatimuksena vähintään sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto, johon sisältyy vähintään 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot.

Talentian varhaiskasvatusryhmä (Talentia, i.a.) on laatinut luonnoksen varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvasta. Lähtökohtana sille (kuvio 2) on mm. varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaaminen, sosionomin ydinosaaminen sekä varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja indikaattorit. Keskeiset tehtävät ovat luonnoksen mukaan pedagogisen ja yhteisöllisen toiminnan suunnittelu, kehittäminen, arviointi ja dokumentointi, tuen tarpeiden arviointi ja toiminnan suunnittelu lapsiryhmässä ja tarpeen tullen monialaisessa yhteistyössä sote-palveluiden kanssa, lapsen syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen sekä perheen kanssa tehtävä yhteistyö, kuten vanhemmuuden tukeminen, lapsen ja perheen sosiaalisen tuen tarpeen arvioiminen ja tarvittaessa ohjaaminen sote-palveluiden piiriin. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävän tarkoitus on ryhmän mukaan edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja ehkäistä lasten syrjäytymistä. Tehtävässä hyödynnetään varhaiskasvatuksen sosiaalipedagogista osaamista.

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva (Talentia, i.a.)

Talentian työryhmän laatiman ohjeistuksen (Talentia, i.a.) mukaan varhaiskasvatuksen erityisosaamisaluetta on mm. tunnistaa ja arvioida lasten ja perheiden hyvinvoinnin riskitekijöitä,

hyödyntää yhteiskunnallista osaamista ja tuoda esille lasten ja perheiden hyvinvointia uhkaavat epäkohdat sekä vahvistaa oikein kohdennetulla tuella lasten ja perheiden hyvinvointia.

3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Moniammatillinen yhteistyö eri ammattiryhmien kesken

Kekonin ym. (2019, s. 16) mukaan sosiaali- ja terveysalalla on kuvattu yhteistyötä mm. ammattilaisten yhteistoiminnallisuudella tai jaetulla asiantuntijuudella. Nämä termit kuvaavat hyvin moniammatillisen yhteistyön tavoitetta eli yhteisen tietämyksen rakentamista jostakin asiasta. He nostavat esiin rajapintojen käsitteen, jota käytetään raja-alueesta, joka jää eri työtehtävien välimaastoon. Tämän käsitteen sijaan voitaisiin puhua yhdyspinnan käsitteestä. Heidän mukaansa se ei korostaisi rajoja, vaan yhteistyön tarkoituksenmukaisia yhtymäkohtia. Kekoni ym. (2019, s. 29) mainitsevat monialaisuuden olevan myös rajojen ylittämistä. Yhteistyössä joudutaan sovittamaan omaa toimintaa muiden ammattilaisten toimintaan. Nämä rajat voivat olla asenteellisia, kulttuurisia, asiakkaan asemaan liittyviä tai rakenteellisia. Bressem ym. (2016, s. 2) sanovat, että lastensuojelun varhainen ehkäisevä puuttuminen on vaativa tehtävä. Heidän mukaansa yksittäiset aloitteet eivät riitä, vaan tarvitaan yhteistyötä eri ammattialojen välillä.

Tavoitteena moniammatillisessa työskentelyssä on Kekonin ym. (2019, s. 34) mukaan neuvotella riittävä yhteisymmärrys työprosessin tavoitteesta, miten siihen pyritään ja kuka vie asiaa eteenpäin. Keskinäisen luottamuksen rakentaminen on olennaista ja antaa tilaa uuden yhteisen ymmärryksen syntymiselle. Isoherrasen (2008a, s. 29–34) mukaan voidaan puhua systeemisestä ajattelusta, jossa eri osa-alueet vaikuttavat kokonaisuuteen. Eri asiantuntijoiden yhteistyössä systeemisten kokonaisuuksien merkityksen ymmärtäminen on tärkeää. Hän katsoo, että koottaessa asiakaslähtöisesti kokonaisvaltaista tietoa, tulee eri asiantuntijoiden erityistieto ja asiantuntijuus tunnistaa. Tiedon kokoamisessa hyvät vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä. Moniammatillinen työskentely on laajempaa kuin tiimityö. Hänen mukaansa moniammatillisessa työskentelyssä on mahdollista saavuttaa systeemijattelun termiä käyttäen systeemin tuottama lisäpanos.

Avoin dialogi on tärkeää ja mikäli asiakasta ei nähdä kokonaisuutena, voi asiakkaan asian hoito olla pirstaleista ja jokin oleellinen tieto jäädä huomaamatta. Isoherranen (2008b, s. 65) mainitsee dialogin yhdeksi niistä keskustelun välineistä, joilla luodaan yhteistä ymmärrystä ja oleelliseksi osaksi moniammatillista yhteistyötä. Dialogissa tavoitteena on ilmiön tutkiminen yhdessä ja siten se eroaa keskustelusta. Vaikka näkökulmat olisivat erilaiset, ollaan valmiita

kuuntelemaan toisen näkökulmaa ilman vastakkainasettelua. Isoherranen (2008a, s.36) korostaa, että sopivan toimintamallin löytäminen kuhunkin toimintaympäristöön ja sen mahdollistama tiedon prosessointi yhdessä, on moniammatillisen yhteistyön ydin.

Kekoni ym. (2019, s. 20) mainitsevat moniammatilliseen työskentelyyn vaikuttaviksi asioiksi ammatillisen roolin lisäksi rakenteelliset tekijät, kuten johdon suhtautumisen yhteistyöhön ja ajalliset ja paikalliset rajoitteet, persoonalliset tekijät, kuten tapa olla vuorovaikutuksessa ja ryhmän yhteinen historia, eli aiemmat onnistuneet kokemukset yhteistyöstä myötävaikuttavat onnistumiseen jatkossa. Heidän mukaansa (2019, s. 22) luottamus ja avoimuus ovat tärkeitä moniammatillisessa yhteistyössä ja parantavat sitoutumista työskentelyyn.

3.2 Luottamuksen rakentaminen ja osaamisen jakaminen

Luottamuksen kokemuksella on Pärnän (2012, s. 152) mukaan suuri merkitys yhteistyön käynnistämisvaiheessa. Avoin kommunikaatio ja osallistujien vastavuoroinen hyväntahtoisuus rakentavat luottamusta. Toimivan ja avoimen kommunikaation seurauksena on mahdollista saada aikaan yhteinen käsitys, kuka vastaa mistäkin, mitä ollaan tekemässä ja että vastuu on yhteinen. Hänen mukaansa luottamus antaa mahdollisuuden toimia vapaammin ja mahdollistaa sen, että työryhmä voi kohdistaa huomionsa työn sisältöjen suunnitteluun. Hän myös mainitsee (2012, s. 186), että luottamuksen syntyminen ja yhteisten tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista positiivisen ja kannustavan vuorovaikutuksen avulla. Kannustavassa ilmapiirissä osallistujat kykenevät omaksumaan erilaisia näkökulmia ja ovat avoimempia toistensa vaikutuksille.

Kekoni ym. (2019, s.17) sanovat, että yhteisen työskentelyn kohteen mukaan moniammatillisten ryhmien tehtävät ja osanottajat vaihtelevat. Moniammatillisuus voi olla viranomaisten keskinäistä yhteistyötä, erilaisten verkostojen yhteistoimintaa tai organisaatioiden sisäisen tai ulkoisen yhteistyön muoto. Asiakastyön ympärille muotoutuessaan ryhmä saattaa työskennellä yhdessä hyvinkin pitkään ja asiakas on heidän mukaansa itse tärkeässä roolissa. Asiakasta tulee kunnioittaa ja kuunnella heidän mukaansa tasavertaisena kumppanina yhteisessä ongelmanratkaisuprosessissa. Kekoni ym. (2019, s. 33) mainitsevat myös, että ammattilaisten tulisi huomioida miten asiakas määrittää itse tilanteensa ja mitä hän kokee tuossa tilanteessa. Asiakkaan vahvuudet jäävät heidän mukaansa usein sivurooliin.

Pärnä (2012, s. 177) mainitsee, että asiakas nähdään sosiaali- ja terveysalalla yhteistyökumppanina ja aktiivisena toimijana ja ammattilaisen yksi tärkeimmistä tehtävistä on mahdollistaa asiakkaan osallisuus. Asiakkaan näkökulmasta on Järvisen ja Taajamon (2008, s. 14) mukaan tärkeää, että hän tietää, ketkä ammattilaiset hänen asiansa parissa työskentelevät ja mitä tukea heiltä voi odottaa. Myös työntekijän oman ammatillisuuden ja vastuun rajat selkiytyvät, kun hän tietää mitä muuta apua asiakas voi saada ja mihin häntä voidaan ohjata siinä vaiheessa, kun omat taidot eivät riitä. Myös Järvinen ja Taajamo (2008, s.13) mainitsevat ammattilaisen osaamisen rajat. Kun työskennellään yhteistyöverkostossa eri ammattikunnista koostuvien ihmisten kesken, jokainen antaa mukaan työhön oman osaamisensa. Kun kehitetään työtä moniammatillisempaan suuntaan, jokaisen toimijan on tärkeää tietää oman asiantuntijuutensa vahvuudet ja osaamisensa rajat sekä nähdä kokonaisuus, johon oma osaaminen sijoittuu.

Tärkeää on myös se, ettei asiakas putoa niin sanotusti palveluiden väliin, vaan palvelut muodostavat eheän kokonaisuuden ja ketjun (Helminen 2017, s. 15). Moniammatilliseen työskentelyyn liittyy vahvasti palveluohjaus. Palveluohjausta on asiakkaan tarpeiden ja hallinnollisten, taloudellisten ja lainsäädännöllisten rajausten sekä palvelujärjestelmässä saatavilla olevien palveluiden yhteensovittaminen. Palvelutarpeen arviointi ja palveluiden järjestäminen sekä toteutus muodostavat palveluohjausprosessin (mts. 25). Haasteena tässä monialaisessa palveluohjausprosessissa on yhteisten palvelutarpeiden jäsentämiskriteereiden ja yhteisen työotteen löytäminen eri toimijoiden kesken.

Maksniemi ym. (2023, s. 399) toteavat, että palvelutarpeen arviointia tehdessä sosiaalityöntekijä työskentelee useiden eri toimijoiden kanssa ja arviointityö vaatii kykyä kommunikoida yli ammattirajojen sekä ymmärrystä toisten toimijoiden perustehtävästä ja mahdollisuuksista tuottaa tarvittavaa tietoa asiakkaan tapauksessa. Toimijoiden taustatekijät vaikuttavat verkoston valta-asetelmiin. Osa toimijoista ovat viranomaisia, joilla on toimeenpanevaa valtaa verkostossa ja osa toimijoista ovat ammattilaisia ilman viranomaisstatusta, jolloin ammattilaisen koulutuksen ja työkokemuksen tuomaa asiantuntijuutta voidaan hyödyntää asiakkaan eduksi.

Järvinen ja Taajamo (2008, s.13) toteavat, että tutkimusten mukaan työntekijät ovat pääsääntöisesti niin perus- kuin johtotasolla halukkaita moniammatilliseen yhteistyöhön, koska se on yksi parhaista keinoista tulevaisuuden haasteisiin vastaamisessa. Tämän avulla vältetään päällekkäiset työtehtävät ja mahdollistetaan laadukkaat ja taloudelliset palvelut asiakkaille. Myös Kekoni ym. (2019, s. 20) nostavat esiin ammatillisen roolin merkityksen

moniammatillisessa työskentelyssä. Vahvan ammatillisen identiteetin omaava ihminen, kykenee asettumaan yhteistyöhön kokematta epävarmuutta omasta roolistaan ja osaamisestaan. Helmisen (2017, s. 27) mukaan yhteisen ymmärryksen rakentaminen on tärkeää yhdessä tekemisessä ja kumppanusten tulee tunnistaa toistensa osaaminen. Näin on mahdollista toimia asiakkaan parhaaksi ja sitoutuminen mahdollistaa sen, että osapuolet kokevat hyötyvänsä yhteisestä työskentelystä.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä, jos lapsen huolenpidon ja hoidon tarve, oma käyttäytyminen tai kehitystä vaarantavat olosuhteet vaativat mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä (THL, 2024a). Jos työntekijä ei ole varma onko asia ilmoitusvelvollisuuden alainen, hän voi kysyä asiaa kunnan sosiaalityöntekijältä ilman, että kertoo lapsen henkilöllisyyden.

Seinäjoen paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Seinäjoen kaupunki, 2022) sanotaan, että Seinäjoella toimitaan yhteistyössä lastensuojelun, neuvolan ja muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa linjataan, että kun yhteistyötahoja on useita, tulee muistaa huoltajien asiantuntijuus ja mielipiteen kunnioittaminen. Yhteistyön pyrkimyksenä on selkiyttää eri tahojen vastuut ja tehtävät sekä löytää oikeat tukimuodot ja -palvelut mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa toimintayksiköissä kasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavaksi. Tarvittaessa huoltajia voidaan ohjata lastensuojelun palveluihin. Lastensuojelun kanssa tehdään yhteistyötä, kun herää huoli. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatus voi olla osa lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa avohuollon tukitoimenpiteenä, se kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Lastensuojelulaki 417/2007, 7 luku 36 §). Näin voidaan konkreettisesti tukea varhaiskasvatuksen keinoin lastensuojelun tukitoimenpiteiden piirissä olevaa lasta.

Varhaiskasvatuksessa toimitaan Heinosen ym. (2016, s. 185–186) mukaan jo itsessään moniammatillisesti. Työyhteisö koostuu eri ammattiryhmistä ja lasten tuentarpeet arvioidaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Kun tehdään yhteistyötä eri tahojen, kuten

lastensuojelun kanssa, tulee eri hallinnonalojen suunnitelmat sovittaa yhteen joustavuutta, avoimuutta ja dialogisuutta käyttäen.

3.4 Moniammatillisen yhteistyön johtaminen

Rekolan (2008, s.17) mukaan johtamisella on merkittävä rooli asiantuntijuuden jakamisen ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisen edistäjänä. Johtamiseen kuuluu yhteistyön toteutumiseen liittyvistä taloudellisista ja ajallisista resursseista huolehtiminen. Rytönen (2019, s. 118) sanoo varhaiskasvatuksen johtamista käsittelevässä väitöskirjassaan, että taloudellisten reuna-ehdojen huomioiminen on osa kokonaisuutta kuntajohtamisessa. Päätöksenteon ja johtajuuden määräävä tekijä ei voi kuitenkaan olla talouspaineisuus. Ihmislähtöinen ote ja varhaiskasvatuksen perustehtävän muistaminen ovat mahdollisia myös taloudellisesti tehokkaalla tavalla toimiessa. Hänen mukaansa johtajan on toimittava yhteisönsä perustehtävän hyväksi tai johtajan uskottavuus horjuu. Tärkeintä on hänen mukaansa se, että päättäjät ja johtajat tiedostavat päätöksensä seuraukset ja kantavat niistä vastuun. Ihmislähtöinen johtaminen on edellytys perustehtävän laadukkaalle toteutumiselle varhaiskasvatuksessa (Rytönen, 2019, s. 123). Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Seinäjoen kaupunki, 2022) sanotaan, että varhaiskasvatuksen johtaminen vaikuttaa merkittävästi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, kehittämiseen ja laatuun. Jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen on lähtökohtana varhaiskasvatuksen johtamiselle. Sekä lasten että kasvattajien yhdenvertaisuus, hyvinvointi, osallisuus ja turvallisuus edistyvät laadukkaan toimintakulttuurin myötä.

Maksniemen ym. (2023, s. 394–395) mukaan lastensuojelun verkostot ovat monimutkaisia ja monimuotoisia verkostorakenteita ja niiden johtaminen niin yksittäisen asiakkaan kuin yhteistyön osalta vaatii osaamista. Huolimatta toimialakohtaisista eroista, yhteistyötä voidaan vahvistaa rakenteellisilla toimenpiteillä. Ne vaativat verkostojen organisointia alueellisella tasolla sekä hyvää johtajuutta. Jotta tämä onnistuisi, tulee yhteistyöverkostot tunnistaa ja mahdolliset rakenteelliset esteet tehdä näkyväksi. Lasten ja perheiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä olennaista on saada verkosto toimimaan niin, että verkostossa vaihdettu osaaminen ja tieto auttaa koordinoimaan tukea ja tukee lapsen ja perheen tilanteen selvittämistä. Toimivaltuudet perhesosiaalityössä julkisella sektorilla perustuvat aina lakiin. Maksniemi ym. (2023, s. 403) mainitsevat myös, että sosiaalityöntekijä toimii palvelutarpeen arvioinnissa koordinaattorina. Arviointityö on viranomaisvetoista toimintaa, johon muut ammattilais- ja läheisverkostot liittyvät pyynnöstä. Sosiaalityöntekijä voi valinnoillaan vaikuttaa toimijoiden välisiin suhteisiin.

Hastrupin ym. (2021) laatiman työpaperin mukaan ammatillisen asiantuntemuksen ja voimavarojen yhdistäminen on keskeistä perhekeskustoimintamallin mukaisessa työskentelyssä lasten ja perheiden kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi. He katsovat, että hyvinvointialueen ja kuntien hallinnonalojen sekä seurakuntien ja järjestöjen palvelujen johtamiselle ja koordinaatiolle tarvitaan rakenteet toimintojen ja palvelujen yhteen toimivuuden ja monialaisuuden varmistamiseksi, osana perheiden palvelukokonaisuutta. Monia palveluita sisältävä palvelukokonaisuus vaatii heidän mukaansa linjajohtamisen rinnalle verkostajohtamista. Työpaperin mukaan lapsen ja perheen kokemuksellisen tiedon sekä yhden tai useamman työntekijän asiantuntemuksen yhdistämiseksi ja yhteisen tavoitteen ja toiminnan onnistumiseksi, on olennaista, että rakenteet ylittävät organisaatorajat.

Lehto ym. (2019, s. 267) näkevät, että verkostajohtajalta vaaditaan vuorovaikutus- ja verkostoitumistaitoja sekä taitoa asettaa tavoitteita sekä saada osapuolet verkostossa toimimaan niiden suuntaisesti. Yhteisöllisyyden rakentaminen, avoimen vuorovaikutuksen mahdollistaminen ja tuen sekä kiitoksen antaminen verkoston eri osapuolille kuuluvat heidän mukaansa verkostajohtajan rooliin. Luottamus vahvistuu ja yhteistyö syvenee, kun johtajalla on eettisiä taitoja, diplomaattisuutta ja jämäkkyyttä. Ydintä verkostajohtajan osaamisessa on heidän mukaansa kyky inspiroida, motivoida ja johtaa ihmisiä. He myös mainitsevat jaetun johtamisen korostuvan tulevaisuuden verkostoissa. Halttusen (2016, s. 11) mukaan jaetun johtajuuden toteutuessa itsenäinen työskentely voidaan nähdä haasteena tai mahdollisuutena. Haastavaa siinä on se, että jokaisen ryhmän jäsenen täytyy ottaa vastuuta yhteisistä tehtävistä. Itsenäisen työskentelyn mahdollisuus taas on se, että työntekijä voi kehittyä ammatillisesti. Uusien vastuiden ottaminen ei välttämättä ole helppoa, mutta se voidaan nähdä oppimisprosessina.

Järvensivun (2019, s. 230) mukaan verkostotyön vaikutuksia tulisi arvioida ja arviointia tulisi tehdä yhdessä. Verkostotyössä on tärkeää muistaa, että tulokset eivät välttämättä näy välittömästi. Vaikuttavuus saattaa tulla ilmi vasta myöhemmin, mutta toisaalta se saattaa olla mahdotonta varmuudella todentaa. Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei verkostotyöllä olisi vaikuttavuutta. Verkostomaisesti toimiessa on hänen mukaansa luotettava yhteiseen tulevaisuuteen ja yhteistyön hyödyllisyyteen. Järvensivu (2019, s. 150) mainitsee, että verkostotyöhön käytettyä aikaa voi olla tämän vuoksi haastavampaa perustella, kuin perustyöhön käytettyä aikaa. Sen sijaan, että tavoitteelliseen verkostotyöhön panostus olisi vain kustannus, on se hänen mukaansa investointi parempaan tulevaisuuteen.

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Tämä kehittämistyö on laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä on käytetty teemahaastattelua, eli puolistrukturoitua haastattelua. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin. Tässä luvussa kuvataan kehittämistyön tutkimusmenetelmää ja aineiston keruuta sekä analyysia.

4.1 Teemahaastattelu

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavien näkökulmasta tutkimuskohteen olevia ilmiöitä ja sen vuoksi Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 173) mukaan laadullinen tutkimus kohdistuu laatuun, eikä määrään. Laadullisen tutkimuksen raportin kirjoittamisen vaiheet saattavat kietoutua toisiinsa, eikä niitä voi erottaa toisistaan, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Heidän mukaansa esimerkiksi aineiston keruuta ja analysointia voi olla vaikea erottaa omiksi osa-alueikseen. Teoreettinen viitekehys on laadullisessa tutkimuksessa väljempi ja teoreettinen viitekehys sekä tutkimustehtävä saattavat muotoutua vielä tutkimuksen edetessä. Lähtökohta teemahaastattelun valikoitumiseksi tutkimusmenetelmänä, tulee Eskolan ym. (2018, s. 28) mukaan olla se, että menetelmä palvelee tutkimuksen tarkoitusta.

Vilkan (2021, s. 118) mukaan Laine (2001, s. 36–37) näkee laadulliseen tutkimukseen aina sisältyvän kysymyksen siitä, mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan. Tällöin on tutkimuksen tekijän täsmennettävä, tutkitaanko merkityksiä, jotka liittyvät kokemuksiin vai käsityksiin. Kokemus on ihmisen henkilökohtainen ja käsitys taas kertoo yhteisön tyypillisistä tavoista ajatella. Siispä tutkijan on tärkeää olla tietoinen kokemusten ja käsitysten välisestä erosta asettaessaan tutkimuksensa tavoitteita ja tutkimusongelmaa.

Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 98) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on kuvata jotakin ilmiötä. Siispä laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on, että haastateltavat, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon. Haastateltavien valinta tulee siis tehdä harkitusti. Harkinnanvaraisuus on tutkimuksen tekijän päätettävissä. Raportissa ei kuitenkaan oteta kantaa tutkijan harkinnanvaraisuudesta, vaan kuulija saa itse muodostaa mielikuvan tutkimuksen tieteellisyydestä.

Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 87–88) mukaan teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, on avoin ja siinä edetään etukäteen valittujen teemojen mukaan. Haastattelussa

voidaan esittää niihin liittyviä lisäkysymyksiä. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja ja vuorovaikutuksessa syntyneitä merkityksiä sekä haastateltavien antamia merkityksiä asioista. Vilkka (2021, s. 124) näkee, että yleisimmin käytössä oleva tutkimushaastattelun muoto lienee teemahaastattelu. Hän katsoo, että teemahaastattelussa poimitaan tutkimusongelmasta keskeiset teemat ja aiheet, joita on välttämätöntä käsitellä vastatakseen tutkimusongelmaan. Teemahaastattelun tavoitteena on siis se, että kaikki haastattelun teemat tulevat luontevasti käsitellyksi ja haastateltava saa esitettyä näkemyksensä kaikista teemoista. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei niinkään ole väliä.

Vilkka (2021, s. 131) näkee, että teemahaastattelussa ei välttämättä perehdytä haastateltavan taustoihin samalla tavalla kuin lomakehaastattelussa, vaan siirrytään heti haastattelun teemoihin. Tällöin voi jäädä jotain tutkimuskysymyksen kannalta oleellista huomioimatta. Hänen mukaansa haastateltavan taustan kuvaaminen auttaa ymmärtämään millaista asiantuntemusta ja tietoa vasten haastateltava asioita kuvaa. Tekemissäni haastatteluissa kysyin kaikilta haastateltavilta taustatietoja koulutuksen ja työkokemuksen osalta. Taustan avaaminen tuo mielestäni uskottavuutta ja luotettavuutta haastattelulle. Pidin aiheen kannalta tärkeänä kysyä ja kuvata haastateltavan taustaa. Halusin nimenomaan tutkia merkityksiä, jotka liittyvät kokemuksiin, eivätkä niinkään näkemyksiin. Toki vankalla kokemuspohjalla myös asiantuntevat näkemykset ovat tervetulleita ja tällöin asiantuntemustausta on nähdäkseni hyvä tuoda esiin. Näiden seikkojen vuoksi näin tärkeäksi kysyä mihin haastateltava vastauksensa pohjaa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2010, s. 48) mukaan oleellista teemahaastattelussa on se, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelu on heidän mukaansa lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Eskola ym. (2018, s. 41) näkevät, että teemoja miettiessä on olennaista muistaa tutkimusongelma. Tämä tutkimusongelma oikeuttaa erilaisten kysymysten esittämisen ja sitoo kokonaisuuden yhteen. Eskola ym. (2018, s.30) nostavat esiin, että haastattelutilanteessa teemojen painotukset voivat olla erilaisia eri työnkuvissa tai asemissa olevilla henkilöillä. Haastattelijalla on mielessä mitkä asiat haastattelussa tulee käsitellä ja jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista ja kysymyksistä. Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 85–86) sanovat, että joustavuus on haastattelun etu, koska sen aikana on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä, toistaa kysymys, selventää sanamuotoja ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Heidän mukaansa myös kysymysten järjestystä on mahdollista muuttaa ja haastattelukysymykset tai aiheet voidaan antaa

haastateltavalle jo etukäteen. Näin voidaan varmistaa, että kiinnostuksen kohteena olevasta aiheesta saadaan mahdollisimman paljon tietoa. He huomauttavat, että on myös eettisesti perusteltua kertoa etukäteen haastateltavalle mitä haastattelu koskee ja hän voi itse puntaroida haluaako osallistua kyseisen aihepiirin tutkimukseen.

Haastattelun etuna on Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 86) mukaan myös se, että haastattelija voi toimia myös havainnoitsijana samalla kun haastattelee. Tällöin muistiin voidaan kirjata myös se, miten jokin asia sanotaan, jos sen ilmaisu raportissa edistää tutkimuksen tulkintaa. Haastatteluideni aikana havainnoin myös haastateltavan kehon kieltä. Joidenkin asioiden kohdalla haastateltavat vahvistivat sanomaansa kehonkielellä tai innostuessaan aiheesta erilaiset ilmaisut voimistuivat eleiden avulla.

4.2 Aineiston keruu

Aineiston keruu tapahtuu Puusan (2020, s. 146) mukaan useassa vaiheessa ja analyysia tapahtuu koko prosessin ajan. Joustavuus lisääntyy ja muutosten tekeminen on mahdollista jo empiirisen aineiston keruuvaiheessa, kun aineiston keruu- ja analyysivaiheiden välillä tapahtuu vuoropuhelua. Näin ollen tutkimuksen edetessä haastateltavien joukkoon saattaa tulla uusia henkilöitä sen mukaan, mikä tutkimuskysymyksen kannalta on olennaista. Hän mainitsee myös, että myöhemmin voidaan palata käsittelemään jotakin teemaa jo aiemmin haastattelun henkilön kanssa. Tutkimukseen osallistuvien valikointia voidaan Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 99) mukaan tehdä esimerkiksi lumipallo-otannalla tai eliittiotannalla. Lumipallo-otannassa haastattelujen alkutilanteessa on yksi tai useampi avainhenkilö, jotka johdattavat tutkijan toisen haastateltavan luokse. Eliittiotannassa taas heidän mukaansa aineistonkeruu tapahtuu tiedonantajilta, joilta oletetaan saatavan parhaiten tietoa ilmiöstä, jota tutkitaan. Tässä kehittämistehtävässä päädyin eliittiotantaan ja lähestyin sähköpostitse sellaisia henkilöitä, joilla ajattelin olevan tietämystä tutkittavasta asiasta. Osin mukana oli myös lumipallo-otantaa, sillä esimerkiksi eräs haastatteluun kysymäni ihminen ei itse osallistunut, mutta johdatti minut asiasta paremmin tietävän luo ja näin sain asiantuntevan haastateltavan mukaan. Haastateltavista varhaiskasvatuksen opettajan ja perhesosiaalityön ennaltaehkäisevän työn henkilöt löysin vinkkien kautta haastatteluiden edetessä.

Kerroin haastateltaville etukäteen mitä haastattelu koskee ja mikä on kehittämistyöni tarkoitus ja tavoite. Kysymykset toimitin haastateltaville etukäteen heidän niin toivoessaan.

Perusrunko haastattelukysymyksille on tämän työn liitteenä (liite 1), mutta muokkasin kysymyksiä hieman riippuen missä tehtävässä haastateltava työskenteli. Haastatteluiden aikana suunnittelemani kysymysten järjestys muuttui osittain, sillä joihinkin kysymyksiin tuli vastaus jo aiempien kysymysten kohdalla. Saatoin sopivan tilanteen tullen kysyä tarkentavia kysymyksiä käsillä olevasta aiheesta, vaikka olin ajatellut kysyä kyseisiä asioita vasta myöhemmin. Eräässä haastattelussa haastateltava oli runsassanainen ja hän ehti jo puhuessaan sivuta tulevia teemoja. Haastattelun edetessä kysyin tarkentavia kysymyksiä kyseisiin teemoihin liittyen, ettei mikään teema jää vaillinaiseksi sen vuoksi, että sitä sivuttiin jo edellisen teeman yhteydessä eikä aiheeseen enää muuten palattu. Lopuksi vielä kysyin jokaisessa haastattelussa, onko haastateltavalla lisättävää aiheisiin liittyen.

Haastattelin yhteensä kymmentä ihmistä. Kuusi haastattelua tein yksilöhaastatteluna ja kahdessa haastattelussa minulla oli kaksi haastateltavaa samaan aikaan. Yhteensä haastatteluja siis kertyi kahdeksan. Haastattelut toteutin teemahaastatteluna. Haastateltavista kolme työskenteli perhesosiaalityössä, kaksi varhaiskasvatuksessa ja viisi varhaiskasvatuksen perheohjaajana. Perheohjaajat olivat varhaiskasvatuksen työntekijöitä, mutta työnkuva asettui varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välimaastoon. Puolet haastatteluista tein paikan päällä ja puolet sähköisenä etähaastatteluna. Haastattelut nauhoitin ja litteroin jälkikäteen. Haastateltavia lähestyin sähköpostitse. Lähetin haastattelupyynnön useammalle varhaiskasvatuksen perheohjaajalle ympäri Suomea. Tarkoituksena oli haastatella kolmea perheohjaajaa, mutta minulle vastanneet perheohjaajat vaikuttivat työni kannalta mielenkiintoisilta, niin päädyin siihen, että haastattelin kaikkia haastattelupyyntöön myöntävästi vastanneita. Se osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi, sillä perheohjaajien haastatteluista löytyi eroavaisuuksia joiltain osin. Yksi perheohjaajien haastatteluista oli parihaastattelu. Paikan päällä tehdyissä haastatteluissa minulla oli haastateltavana sosiaalipuolelta perhekeskuskoordinaattori ja yhteishaastattelussa kaksi varhaisen tuen perhetyötä tekevää työntekijää. Kaksi muuta paikan päällä tehdyn haastattelun haastateltavaa työskentelivät varhaiskasvatuksessa aluejohtajana ja varhaiskasvatuksen opettajana.

Ennen analyysia haastateltu aineisto tulee muuttaa tekstimuotoon, eli litteroida. Vilkan (2021, s. 137) mukaan litterointi on työlästä, mutta se lisää tutkimusaineiston ja tutkijan välistä vuoropuhelua. Litteroinnilla on tutkimusaineiston analysointia helpottava vaikutus. Lyhimmillään haastattelu kesti 40min ja pisimmillään 1h 20 min, muuten haastattelut kestivät pääsääntöisesti vajaan tunnin. Yhteensä litteroitavaa materiaalia oli nauhurissa 6,5 h verran. Litteroinnin

työläys yllätti, vaikka olinkin lukenut sen olevan hidasta. Jotkut haastateltavista oli hyvin puheliaita ja joissakin kohdissa olisin voinut tuoda aihetta takaisin oikeille urille. Koen kuitenkin, että liian kauas ei aiheesta ajauduttu ja halusin antaa mahdollisuuden haastateltavan omille ajatuksille ja tärkeiksi nostamille asioille. Litteroinnin työmäärää tämä rönsyily lisäsi, mutta ei liikaa. Litteroin tarkasti ja haastattelumateriaalia kertyi litteroituna yhteensä 146 sivua, fontilla Arial 12, riviväli 1.

Kehittämistyössäni olin kiinnostunut siitä, minkälaista yhteistyö on tällä hetkellä varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalityön välillä ja miten sitä voisi kehittää. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastatteluissa korostui, millaista yhteistyötä heillä oli lapsiperhesosiaalityön kanssa. Perheohjaajien haastatteluissa minua kiinnosti myös mitä heidän työkuvansa sisältää ja miten se eroaa lapsiperhesosiaalityön ennaltaehkäisevästä työstä. Sosiaalipuolen työntekijöiden haastatteluissa olin kiinnostunut siitä minkälaista ennaltaehkäisevää työtä varhaiskasvatusikäisten perheissä tehdään kunnassa, jossa ei varhaiskasvatuksessa ole omaa perheohjaajaa. Kiinnostus liittyi nimenomaan kokemuksiin, joten haastateltavilla henkilöillä piti olla kokemusta käsiteltävistä asioista.

4.3 Aineiston analysointi

Käytin kehittämistyössäni analyysimenetelmänä sisällönanalyysia. Tähän analysointiin kuuluu tutkimusaineiston järjestelmällinen läpikäynti sekä aineiston luokittelu ja ryhmittely. Aineistoa litteroidessa on Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 105) mukaan hyvä koodata löydökset. Koodimerkit ovat sisään kirjoitettuja muistiinpanoja. Niiden avulla jäsennetään sitä, mitä tutkijan mielestä aineistossa käsitellään, ne toimivat aineiston jäsennyksen testausvälineenä sekä tekstin kuvailun apuvälineenä ja niiden avulla voidaan tarkistaa ja etsiä tekstin eri koh-
tia.

Puusan (2020, s. 145–149) mukaan tavoitteena sisällönanalyysissä on auttaa järjestämään aineisto ensin selkeään ja tiiviiseen muotoon ilman, että sen sisällä oleva keskeinen tietoaines katoaa. Hänen mukaansa voi olla vaikea kuvata laadullisen tutkimuksen kulkua, sillä aineiston keruu- ja analyysivaiheet kulkevat osin limittäin. Aineiston käsittelyssä tarvitaan huolellisesti pohdittua tutkimusasetelmaa sekä kykyä käsitellä runsasta ja vivahteikasta aineistoa. Tutkijan tulee pyrkiä luomaan selkeä, mielekäs ja yhtenäistä informaatiota sisältävä kokonaisuus hajanaisesta aineistosta. Hänen mukaansa avainasemassa on avoimuus,

systemaattisuus, tarkistettavuus ja perusteltavuus. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 103–104) mukaan laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy aina runsaasti mielenkiintoisia asioita, joten aluksi on rajattava selkeästi mitä tutkimuksella halutaan saavuttaa ja analysoida aineistoa sen pohjalta. On siis valittava jokin tarkkaan rajattu ilmiö ja kerrottava siitä kaikki mitä aineistosta saa irti. Kaikkea mielenkiintoista ei voi yhden tutkimuksen puitteissa tutkia.

Laadullisessa tutkimuksessa analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta (Alasuutari 2011, s. 39–40). Käytännössä nämä kaksi asiaa nivoutuvat toisiinsa ja erottelu voidaan tehdä vain analyttisesti. Hän sanoo havaintojen pelkistämisessä olevan kaksi osaa; aineistoa tarkastellaan jostakin tietystä metodologisesta näkökulmasta ja yhdistellään havaintoja. Havainnoista siis etsitään yhteinen piirre, joka sopii koko aineistoon. Laadullisen analyysin toiseksi vaiheeksi voidaan nimetä arvoituksen ratkaiseminen (mts. 44–47). Se merkitsee sitä, että käytettävissä olevien vihjeiden ja tuotettujen johtolankojen pohjalta tehdään merkitystulkinta ilmiöstä, jota tutkitaan. Kun arvoituksen ratkaisemiseen on käytettävissä runsaasti vihjeitä, voidaan paremmin luottaa siihen, että päätelmä on oikea, eikä vain yksi mahdollisuus monien joukossa. Jos vihjeitä on niukasti, ei mielekästä ratkaisua voida tehdä, vaan päätelmä on vain yksi monista mahdollisuuksista, eikä se näin ollen ole luotettava.

Analyysin voi Puusan (2020, s. 151) mukaan aloittaa aineistolähtöisesti ja analyysin edetessä teoreettisesta viitekehiksestä nostetaan sitä ohjaava ajatus. Lukukertoja tulee olla runsaasti, sillä tutkijan on tunnettava aineistonsa kyetäkseen luotettavasti analysoimaan sen. Työssäni analysoin haastatteluja aineistolähtöisesti kuunneltuani haastattelunauhoitteita ja luettuani litterointitekstejä useaan kertaan. Kokonaisvaltaisen kuvan muodostamisen jälkeen Puusan (2020, s. 152) mukaan aineisto pilkotaan osiin ja sitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin pelkistämällä aineiston alkuperäisilmaisuja. Yksinkertaistetun ilmaukset ryhmitellään samankaltaisten ja erilaisten ilmausten joukoiksi, jotka kannattaa koodata. Vuoren (2021) mukaan koodauksen tulee olla systemaattista ja aineisto on käytävä huolella läpi. Aineiston koodaus on kuitenkin vain yksi vaihe, eikä riitä sellaisenaan analyysiksi. Tutkimusaineiston sisällöistä tehdään johtopäätöksiä, jotka ovat tutkimuksellisesti yleisemmin kiinnostavaa. Tässä vaiheessa yleensä tutkimusongelma täsmentyy.

Teemoittelussa tarkastellaan niitä piirteitä, jotka yhdistävät useaa haastateltavaa. Yhdistelmällä aineistoa pyritään löytämään säännönmukaisuuksia ja samankaltaisuuksia eri luokkien välille. Teemoittelun (2020, s. 153) aineiston useaan kertaan läpikäyminen auttaa

hahmottamaan teemojen rakennetta ja suhdetta toisiinsa. Tutkimusongelmaa valaisevat teemat nostetaan esiin ja samankaltaiset ilmaisut yhdistetään samaan luokkaan ja nimetään tutkittavan ilmiön ominaisuuksien mukaan. Samankaltaiset alakategoriat yhdistetään ja niistä muodostetaan yläkategoria, joka nimetään kuvaavalla käsitteellä. Kaikki yläkategoriat yhdistetään lopuksi yhdeksi kaikkia kuvaavaksi kategoriaksi. Tästä käytetään myös nimitystä tyypittely. Yksinkertaistettuna tyypittelyssä aineisto ryhmitellään tiettyjen ominaisuuksien mukaan. Tyypittelyssä on hyvä etsiä poikkeavuuksia. Erilaisuuksien löytäminen rikastaa samantyyppisyyksien jäsentymistä. Muodostettujen kategorioiden nimeämisen jälkeen niiden kokonaisuutta tarkastellaan suhteessa kuhunkin yksittäiseen tapaukseen (2020, s. 154).

Puusa (2020, s. 150) puhuu näkökulman valinnasta. Näytenäkökulmassa on olennaista, että arvioidaan tulokannan paljastavuutta ja rikkautta. Tarkoituksena on tällöin tuoda esiin uusia näkökulmia ja aineistoa kerätessä etsitään poikkeavuuksia. Analyysissä otetaan näytenäkökulmassa huomioon tyypillisten tapausten lisäksi poikkeavat tapaukset. Juuri ne pakottavat hänen mukaansa tutkijan kyseenalaistamaan omat olettamuksensa. Kehittämistyössäni käytin näytenäkökulmaa. Aineiston analyysissä tarkastelin haastateltavien vastauksissa paitsi yhteneväisyyksiä myös eroavaisuuksia. Vuoren (2021) mukaan yksityiskohtiin hukkuminen voidaan välttää, kun aineiston vaihtelusta löydetään yleisempiä johtopäätöksiä. Tämä onnistuu, kun huomiota kiinnitetään niin aineiston eroihin kuin samankaltaisuuksiin.

Käydessäni läpi haastatteluaineistoa, värikoodasin haastateltavien puheesta nousevat asiat teemoittain omilla väreillään. Haastateltavien ilmaukset keräsin taulukoksi (taulukko 1) ja muodostin alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyjä. Nämä pelkistetyt ilmaukset nimesin yhteisesti kuvaavalla nimityksellä.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analysoinnista.

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	YLÄLUOKKA
"se ois vahvasti sen sosionomin osaamisaluetta myös se palveluiden, palvelutarpeiden arviointi ja toisiin palveluihin ohjaaminen" H5	PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA PALVELUIHIN OHJAUS	PALVELUOHJAUS-OSAAMINEN
"Ihan jo lähtien siitä, että palveluohjausosaaminen on laaja. Et sitä on sitä tietoutta eri palveluista ja mihin voi perhettä ohjata, et sitä ei tarvii tavallaan alusta asti lähtä ettii sitä kaikkee." H4	LAAJASTI PALVELUOHJAUS-OSAAMISTA	PALVELUOHJAUS-OSAAMINEN
"Se vaka-sosionomi olis just tuo, tai se tulokulma olis hänellä siinä ryhmässä sellainen, että hän niinku ottaa niitä huolia puheeksi ja ottaa niitä kontakteja perheisiin" H10	OTTAU HUOLIA PUHEEKSI JA KONTAKTIN PERHEESEEN	HUOLIEN PUHEEKSI OTTAMINEN
"Vaikka mitä pulmaa on niin kyllä niinku, että perheohjaaja on sitten apu ihan kaikkeen" H3	LAAJA OSAAMINEN	AMMATTITAITO
"Jos pystyisi niinku keskittymään vielä johonkin paremmin johonkin yksityiskohtasemmin. Esimerkiksi justiin niinku tälle, että olisi olisi päivähoitokäisten kanssa ja pystyisi niihin, että ne olisi niinku koko ajan täällä käyttö muistissa ne (kehitysvaiheet)" H3	ERITYISOSAAMINEN ALLE KOULUIKÄISTEN KEHITYSVAIHEISTA	AMMATTITAITO

Luokittelun jälkeen teemoittelin ilmaisut ja jaottelin aineiston teemojen mukaan. Tässä vaiheessa aineiston perusteella oli mahdollista tehdä johtopäätöksiä ja aineiston luokitteluvaiheessa tutkimusongelma täsmentyi. Tyypittelyvaiheessa etsin aineistosta samankaltaisuuksia, yhdistin samankaltaiset ilmaisut yhteiseen luokkaan ja nimesin ne, jonka jälkeen muodostin alakategorioista kuvaavia yläkategorioita. Tässä vaiheessa etsin tekstistä erilaisuuksia ja näin ollen samanlaisuudet jäsenyivät.

5 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

Kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää yhteistyön tämänhetkisiä käytäntöjä varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä, kuinka ennaltaehkäisevää perhetyötä voisi kehittää varhaiskasvatuksessa ja miten sosionomin työnkuvaa voisi hyödyntää moniammatillisessa yhteistyössä. Myös kahden eri toimijan välisen yhteistyön johtaminen kiinnosti minua. Työn tavoitteena oli löytää keinoja vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyötä. Olen lisännyt työhön lainauksia haastatteluista. Haastatellut olen merkinnyt koodeilla H1-H10. Niiden perusteella tutkimuksessa mukana olleita henkilöitä ei voida tunnistaa. Aluksi avaan hieman varhaiskasvatuksen perhetyötä, sillä se asettuu työmuodoltaan varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välille. Kaikissa kunnissa ei kuitenkaan ole varhaiskasvatuksessa omia perheohjaajia, vaan perhetyö painottuu enemmän perhesosiaalityön puolelle. Tuloksia tuon esiin jaotellen aiheet tutkimuskysymysten mukaan.

5.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus

Haastattelin opinnäytetyötä varten perheohjaajia. Kaikkien perheohjaajien perustyönkuva oli kutakuinkin toistensa kanssa yhtenevä. Perheohjaajat olivat koulutukseltaan sosionomeja. Työ koostui asiakasohjauksesta, kasvattajien konsultoinnista ja koulutuksesta, erilaisista perhekahviloista tai vanhemmille suunnatuista teemailloista, erilaisten ryhmien pitämisestä päiväkodissa lapsiryhmälle ja varhaiskasvatuskeskusteluihin osallistumista perheen tukena. Kaikille perheohjaajille yhteinen tekijä oli olla perheille saatavilla tukena ja apuna tarvittaessa. Osa työajasta kuluikin toiminnan mainostamiseen ja työn tunnetuksi tekemiseen vanhemmille. Osittain mainostusta ja muistuttelua sai tehdä myös kasvattajille, että myös he kertoisivat perheille, että on saatavilla perheohjaajan palveluita maksutta varhaiskasvatuksen asiakasperheille. Yksi haastateltava mainitsi kaupungin perheohjaajan olevan käytettävissä myös yksityisille päiväkodeille samaan tapaan konsultoivasti kuin varhaiserityisopettajakin on.

Kaikki perheohjaajat mainitsivat yhdeksi työtehtäväksi palveluohjauksen ja linkkinä toimimisen palveluiden välillä. Perheohjaajan työ on ennaltaehkäisevän tuen antamista matalalla kynnyksellä. Pääasiassa työskentely tapahtuu päiväkodissa, mutta jotkut perheohjaajat tapaavat perheitä myös kotikäynneillä. Kotikäynnin eduksi haastateltavat sanoivat sen, että lapsi on rennompina omassa ympäristössään ja saattaa käyttäytyä eri tavalla kuin päiväkodissa. Päiväkodissa perheohjaaja työskentelee yksittäisten lasten kanssa aina vanhempien luvalla. Ryhmien kanssa työskennellessä vanhempien lupaa ei tarvita, sillä perheohjaajan

pitäessä esimerkiksi tunne- tai turvataitoryhmiä lapsille, se on varhaiskasvatuksen omaa toimintaa, joka on tarkoitettu kaikille lapsille.

Ja toisen kanssa mää tapaan kolme, kolmisen kertaa. Toisten kans se menee kymmeneen kertaan – –. Mut kyllä tää todellisuus näyttäytyy siinä et kyl mun täytyy välillä venyttää sinne pidemmälle ja sit mä palveluohjaan eteenpäin jos näyttää et se ei vieläkään niinku lähde. Lähde siitä niinku aukeemaan. (H10)

Niissä kaupungeissa, joista haastateltavani olivat, varhaiskasvatuksen perheohjaajia oli kaupungissa joko yksi tai kaksi, riippuen kaupungin koosta. Työ oli luonteeltaan pääosin kiertävää, mutta toki jokaisella perheohjaajalla oli kiinteä työpiste, jossa voi tarpeen tullen ottaa vastaan asiakkaita. Kaikki perheohjaajat kertoivat suurimmaksi osaksi olevansa kentällä ja pyrkivänsä olemaan paljon näkyvillä. He kertoivat, että näin perheohjaaja tulee tutuksi niin kasvattajille kuin vanhemmille ja yhteydenoton pyynnön ja tuen vastaanottamisen kynnykselle. Osa haastateltavista kertoi, että ajan myötä työ on myös ikään kuin henkilöitynyt ja niin perheet kuin kasvattajat ovat usein pohtineet, että olisiko tässä tilanteessa hyvä ottaa yhteys ”Jenniin”, sen sijaan, että puhuttaisiin vain etäisesti perheohjaajasta.

5.2 Miten varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välinen moniammatillinen yhteistyö toteutuu?

Yhteistyön muotoja varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä oli monia. Tahtotilaa yhteistyöhön löytyi niin varhaiskasvatuksen kuin perhesosiaalityön puolelta. Haastatteluissa nousi eniten käytössä olevaksi yhteistyön muodoksi yhteydenotot varhaiskasvatuksesta perhesosiaalityön suuntaan tilanteessa, jossa herää huoli lapsesta. Kun varhaiskasvatuksen henkilöstöllä herää huoli lapsen tilanteesta, työntekijä tekee joko palvelutarpeen arvioinnin pyynnön tai lastensuojeluilmoituksen. Työkuorma on erityisesti sosiaalihuollossa tällä hetkellä suuri ja haastateltavat kertoivat näkevänsä sen vaikutukset myös yhteistyöhön. Jotkut haastateltavista mainitsivat yhteistyön olevan yksipuolista ja varhaiskasvatuksesta lähtevää.

Perheohjaajat kertoivat, että he toimivat kasvattajien tukena ja kasvattajat voivat nimettömästi kysyä perheohjaajilta, miten lapsen tai perheen kanssa kannattaisi toimia. Kasvattajat voivat ohjata vanhemmat ottamaan yhteyttä perheohjaajaan tai vanhempien luvalla perheohjaajaa ottamaan yhteyttä perheeseen. Osa haastateltavista sanoivat, että jonkin verran joutuu kasvattajiakin muistutella omasta olemassaolosta, mutta suurin osa kasvattajista on

omaksunut perheohjaajan toimivaksi ja hyväksi tukimuodoksi niin omalle työlleen kuin asiakasperheille.

Konsultointi nousi lähes joka haastattelussa yhteistyön muodoksi. Konsultointia tehdään nimettömästi ja nimenomaan ennaltaehkäisevänä toimena. Kun on huoli lapsesta, toimitaan ohjeiden mukaan ja tehdään palvelutarpeen arviointipyyntö tai lastensuojeluilmoitus. Ammatitaidon ja osaamisen jakaminen hyödyttää perheitä ja vähentää päällekkäisen työn tekemistä niissä tapauksissa, joissa perheeltä on saatu lupa yhteistyöhön. Osaamisen jakaminen mahdollistaa taloudelliset ja laadukkaat palvelut (Järvinen ja Taajamo, 2008, s.13).

Haastateltavat kertoivat tekevänsä yhteistyötä myös eri toimijoiden kanssa. Käytännöt olivat hyvin erilaisia. Yhteistyötahoina perheohjaajat mainitsivat muun muassa koulun ja esikoulun kuraattorin, neuvolan, perheneuvolan, erilaiset hankkeet, yhdistykset ja seurakunnat. Yksi haastateltava kertoi käyvänsä myös kouluttamassa alan opiskelijoita ja kertomassa omasta työstään. Myös varhaiskasvatuksen omat moniammatilliset tiimit mainittiin useasti, joihin kuuluu muun muassa varhaiseritysohjaaja, neuvonohjaaja, monikulttuuristen lasten parissa työskentelevä opettaja ja toinen perheohjaaja. Joillakin perheohjaajilla oli paljon yhteistyötä perhesosiaalityön kanssa ja joillakin vähemmän. Kirjauksia tai tilastointia perheohjaajien työskentelystä ei tehdä, mikä saattaa osaltaan madaltaa kynnystä ottaa tarjottua tukea vastaan. Perheiden kannattelu ja tukeminen, saattaen siirto palveluihin ja tarvittaessa takaisin perheohjaajan tuen piiriin, rinnalla kulkeminen ja palveluohjaus mainittiin haastatteluissa useasti. Verkostoituminen eri toimijoiden kanssa ja lasten kanssa läpi käytävät tunne- ja turvataidot tulivat haastatteluissa esiin monta kertaa. Muutamassa haastattelussa, niin varhaiskasvatuksen kuin sosiaalihuollon puolella, toivottiin laajempaa ajattelua siihen, miten toisten ammattitaitoa voidaan yhteistyössä hyödyntää.

No mä oon sanonu näin, että me niin helposti otetaan se, kun meille tulee se perheen tilanne, niin me niin helposti otetaan se työpari sieltä viereisestä huoneesta. Sen sijaan, että nyt ruvetas hakeen sitä vastinparia. Vaikka täällä sosiaalihuollossa sieltä terveydenhuollosta ja toisinpäin ja me me avarretas sitä. (H6)

Yhteistyön rajapinnat. Kekonin ym. (2019, s.16) mukaan puhutaan ammattilaisten jaetusta asiantuntijuudesta, yhteistyön rajapinnoista tai vaihtoehtoisesti yhdyspinnoista. Niillä tarkoitetaan raja-alueita, jotka jäävät eri työtehtävien välimaastoon. Hastrup ym. (2021) nostavat esiin, että jos toimijat eivät tunne toistensa työtä tai ongelma hahmotetaan liian suppeasti,

riittävä apu jää saamatta. Sen vuoksi heidän mukaansa systemaattista varhaisen tuen toimintatapaa tulee kehittää edelleen.

Et se on ehkä se suuri haaste vähä kaikista et me ei tiedetä niinku sielä perhekeskustyöryhmäski on puhuttu, että me ei niinku tiedetä toistemma työtehtäviä. Et ne rajapinnat on niinku katees oikeestansa. Perhetyöhön ja ja niinkun lastensuojelun ja vähän niinku me ei tiedetä, et kuka mitäkin tekee työnsänsä. (H1)

Jotenkin ajattelis sen, että tietenkin siitä on niinku sille sille lapselle ja perheelle pitäisi olla niinku hyötyä siitä, että niinku kaikki, kaikki tekis samoja juttuja ja jotenkin tulis sitä vuoropuhelua. (H3)

Pääosin haastateltavat kokivat yhteistyön sujuvan hyvin, kunhan yhteistyöhön päästään. Erään haastateltavan näkemyksen mukaan varhaiskasvatuksessa koetaan yhteistyö haastavaksi sosiaalihuollon kanssa. Myös muut haastateltavat näkivät yhteistyössä haasteita, mutta yleinen ajatus yhteistyön sujuvuudesta oli positiivinen. Muutama haastateltavista koki yhteistyön hyvänä, mutta riittämättömänä. Eräs haastateltava vastasi, ettei yhteistyökäytäntöjä käytännössä ole. Aiemmin käytössä olleet yhteistyökäytännöt varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä ovat ottaneet takapakkia tai jopa loppuneet kokonaan hyvinvointialueelle siirtymisen jälkeen. Haastatteluista kaksi tein ennen hyvinvointialueelle siirtymistä ja kuusi siinä vaiheessa, kun uudet hyvinvointialueet olivat olleet toiminnassa vuoden verran. Suurin osa haastateltavista mainitsi hyvinvointialueelle siirtymisen vaikuttaneen negatiivisesti yhteistyöhön. Organisaatiomuutoksen myötä monessa paikassa tuttu työntekijä oli vaihtanut työtä ja uusi ihminen oli aloittanut käytännössä työn alusta. Haastateltavien kokemus oli, että lähes aina henkilöstövaihdoksen myötä työ ja tutustuminen pitää aloittaa alusta. Hyvinvointialueelle siirtymisen koettiin tehneen hallaa jo rakentuneille yhteistyökuvioille ja -käytänteille.

Mun mielestä oli hyvä käytäntö se, että meillä oli sielt sosiaalipuolelt joka yksiköön oma yhteyshenkilö, niin se mun mielestä hieman jo niinku parani – –. Se avun pyytäminen tai kysyminen tai neuvojen kysyminen, mutta nythän me tietenkin jouduttiin luopuu siitä, kun tuli HVA (hyvinvointialue). (H5)

Monessa paikassa vasta rakennetaan yhteistyöverkostoja uusien ihmisten kanssa ja aloitetaan aiemmin hyvin toiminutta yhteistyötä alusta. Hyvinvointialueen myötä alueet laajenivat perhesosiaalityössä ja nyt esimerkiksi palaverit pidetään kauempana, suuremmalla paikkakunnalla, eikä käsiteltävät asiatkaan enää koske niin paljon omaa aluetta. Tämän eräs haastateltavista koki merkittävänä yhteistyön haasteena. Haastateltavat kokivat, että hyvinvointialueiden työntekijöillä ei itselläänkään ole vielä täysin oma työnkuva selvillä, joten sitä ei ole

voitu selventää vielä yhteistyötahoillekaan. Perhekeskusmallin yleistyessä yhteistyö on joillakin paikkakunnilla alkanut lisääntyä. Perhekeskuksien avulla pyritään puuttumaan varhaisemmassa vaiheessa lasten ja perheiden ongelmiin (Pelkonen, 2020, s.12).

Niin sosiaalipuolen kuin varhaiskasvatuksen haastatteluissa haastateltavilla oli kokemusta yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa. Kokemusta oli siitä, että on itse ollut perheohjaajana mukana keskustelussa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tai sosiaalihuollon perheohjaajan roolissa sekä siitä, että itse on kasvattajan roolissa ja keskusteluun osallistuu sosiaalityöntekijä. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin osallistumispyyntö saattoi tulla varhaiskasvatuksen perheohjaajille kummalta taholta tahansa, vanhemmilta tai kasvattajilta. Kasvattajan pyytäessä perheohjaajaa voitiin tarvita keskusteluun tuomaan ideoita lapsen kanssa toimimiseen tai antamaan palveluohjauksellista näkökulmaa perheen tilanteeseen. Vanhempien pyytäessä perheohjaajaa keskusteluun, saattoi vanhempi toivoa perheohjaajalta esimerkiksi tukea, jos koki ettei tullut kohdatuksi tai ymmärretyksi kasvattajan toimesta. Kasvattajien tukemisen kaikki perheohjaajat mainitsivat yhdeksi merkittäväksi tehtäväksi, kun kysyin työnkuvasta. Haastatteluissa ilmeni, että yhteistyö kasvattajien kanssa koettiin tärkeänä ja hyvänä.

Kyllähän tää vie ihan valtavasti painolastia pois niiltä varhaiskasvattajilta, koska me ollaan olemassa. (H8)

Oikea-aikaisuus ja ennaltaehkäisy. Kaikilla haastateltavillani niin varhaiskasvatuksen kuin sosiaalipuolen haastatteluissa oli kokemusta varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa työskentelystä jossakin kohtaa uransa aikana. Osa työskenteli itse varhaiskasvatuksen perheohjaajana ja osa haastateltavista työskenteli sellaisella paikkakunnalla, jossa oli toiminut hetken varhaiskasvatuksen perheohjaaja. Kaikkien haastateltavien vastauksia yhdisti se, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimenkuva koettiin hyvänä ennaltaehkäisevänä työmuotona.

Etu on ihan ehdottomasti tässä se, että ei olisi tavallaan ajatuksena se, että miten me tehdään, niin se on niin paljon nopeampi se niinku että me päästään niin paljon nopeemmin siihen asiakkaaseen niinku alottamaan, koska meillä ei oo sellaista, että meillä ei oo rajotettu määriä, että kuinka monta kertaa voit tavata, kuinka useasti. – – Meillä on ihan pohjautuen siihen tarpeeseen, niin mä aattelen sitä matala kynnyksisyyttä, niin se tavallaan tulee tässä kyl ihan. Ihan niinku, et se on ihan suuri etu, et miten niin kun tavallaan nopeesti me päästään niihin asioihin. (H8)

Usealla haastateltavalla oli kokemus, että sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkuudessa on edelleen jonkinlainen leima. Varhaisen tuen työtä tekevä haastateltava pyrki korostamaan asiakkailleen, että se on päinvastoin hyvä asia ja kertoo vanhemman vahvuudesta, kun on hakenut apua ja ottaa sitä vastaan. Valitettavan useassa haastattelussa kävi ilmi, että haastateltavat olivat kohdanneet ajoittain kasvattajien asenteissa leimaavuutta perhetyötä kohtaan. Tämä oli onneksi hyvin vähäistä, mutta haastateltavat toivoivat, ettei perheiden tarvitsisi lainkaan kokea tulevansa leimatuksi.

Mutta se että perheet ymmärtäis ja kasvattajat ymmärtäis myös, että tää ei oo mitään leimaavaa palvelua todellakaan. (H10)

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen koetaan varhaiskasvatuksessa korkeaa kynnystä. Haastatteluissa ilmeni, että esimerkiksi pelko turhan ilmoituksen tekemisestä saattaa nostaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnystä. Eri kunnissa on erilaisia käytäntöjä sosiaalihuollon tavoitettavuuden ja palvelujen suhteen, mutta lähes jokainen haastateltava mainitsi yhdeksi yhteistyön muodoksi konsultoinnin. Kasvattaja voi siis konsultoida perhesosiaalityötä ja kysyä onko huoli sellainen, jonka vuoksi tulee tehdä lastensuojeluilmoitus. Tällöin ei vielä tarvitse kertoa lapsen henkilöllisyyttä, kun on kyse konsultoinnista. Konsultointi on hyvä keino tarttua huolen aiheisiin varhaisessa vaiheessa. Kun on tällainen mahdollisuus, niin kasvattajilla on matalampi kynnys tehdä yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa, tilanteet eivät ehdi kehittyä huonoiksi ja työskentely on oikea-aikaisempaa.

Vuorovaikutus ja yhteydenpito. Ihmisten kanssa työskennellessä vuorovaikutustaidoilla on paljon merkitystä yhteistyön sujuvuuden kannalta niin ammattilaisten kesken kuin suhteessa asiakkaisiin. Etenkin, kun kyse on hyvin herkistä ja henkilökohtaisista asioista on perheiden kanssa työskentelevien kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten asioita otetaan perheiden kanssa puheeksi.

Oon törmänny semmoisiin tilanteisiin, joissa joissa on niinku ensin ensin aika radikaalistikin puhuttu lapsen haasteesta ja siihen, että nyt varmaan olisi olisi hyvä ja pakko ottaa perheohjaaja mukaan, niin siinähan tulee heti sitten se stoppi. (H7)

Tuttu ihminen helpottaa yhteistyötä ja kynnys yhteydenottoon madaltuu. Tutun ihmisen poistumisella on ollut myös negatiivista vaikutusta yhteistyön kehittymiseen. Eräs haastateltava kertoi sinnikkäästi jatkaneensa yhteyden ottamista sosiaalipuolelle, kunnes on saanut kiinni tavoittelemansa ihmisen ja yhteistyön eteenpäin. Yhteistyötä haittaa osaltaan se, jos

soittopyyntöihin ei vastata. Osa haastateltavista kertoi soittopyyntöihin vastaamattomuuden estävän tai hidastavan yhteistyötä. Myös yksipuolinen yhteydenpito mainittiin yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi.

Mutta sitten se tuttuus, että se ihminen tekee sitä, niin se auttaa. Se madaltuu se. Ammattilaisten kynnyksellä ottaa yhteyttä. (H9)

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä on suurimmaksi osaksi varhaiskasvatuksen aloitteesta lähtevää. Yhteistyö alkaa useimmiten siitä, että päiväkodista tehdään palvelutarpeen arviointipyyntö tai lastensuojeluilmoitus koskien asiakasperheen tilannetta. Toisinaan sosiaalihuollosta saatetaan olla yhteydessä päiväkotiin. Tähän tarvitaan aina asiakkaalta lupa, joten yhteydenotot sosiaalihuollon suunnalta päiväkotiin ovat harvinaisempia. Haastatteluissa ilmeni, että yksi yhteistyötä eniten hidastavista tai estävistä tekijöistä on salassapitosäädökset. Mikäli perhe ei halua asiakkuudesta kerrottavan päiväkotiin ei tieto tavoita päiväkotia. Haastateltavien kokemuksen mukaan ei sosiaalihuollossa aina välttämättä tule mieleen edes kysyä perheeltä, saako päiväkotiin olla yhteydessä ja tällöin yhteistyötä ei voi syntyä. Useamman haastateltavan vastauksista nousi esiin ajatus, että sosiaalihuollossa ei aina muisteta varhaiskasvatusta yhteistyötahona tai osata hyödyntää sitä.

Ja jotenkin mä koen, että ehkä ehkä meidän roolin nostaminen vähän ylempäs siinä mielessä, että että meidän työtä arvostetaan sillä tavalla, et me nähdään niinku yhteistyökumppaneina. (H7)

Lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen päiväkodissa ei yleensä saada enää tietoa, kuinka perheen tilanne on edennyt. Kun ilmoitus on tehty, niin useimmiten varhaiskasvatuksessa ei tiedetä, miten asiat ovat edenneet ilmoituksen jälkeen. Jos perhe itse kertoo tilanteestaan, niin se on yleensä ainoa keino tietää jatkosta, etenkin jos kutsua ensimmäiseen palaveriin ei tule. Toisinaan päiväkodissa huoli lapsesta jatkuu ja tällöin tieto saadusta avusta olisi todella tarpeellinen. Sosiaalipuolen haastatteluissa haastateltavat painottivat, että huolen jatkuessa kannattaa ottaa yhteys uudelleen sosiaalihuoltoon ja tehdä myös uusi lastensuojeluilmoitus, jos lastensuojeluilmoituksen tekemisen kriteerit täyttyvät. Tällöin esimerkiksi sellaisessa tilanteessa sosiaalihuolto tietää tarttua asiaan, jos kevyemmän tuen muodot eivät olekaan riittäneet, mutta perhe ei ole enää aktiivisesti palveluiden piirissä. Yhdessä sosiaalipuolen haastattelussa haastateltava sanoi sen olevan hyvä merkki sosiaalihuollolle, jos tiedoissa näkyy, että lapsi on päiväkodissa. Tällöin voidaan olettaa, että perheellä on kontakti johonkin tahoon, joka vie asioita eteenpäin, jos herää huolta.

5.3 Miten varhaiskasvattajat ja lapsiperhesosiaalityöntekijät kehittäisivät yhteistyötä ja miten sitä tulisi johtaa?

Haastateltavat kertoivat, että halukkuutta yhteistyöhön löytyy. Myös tutkimusten mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön on halukkuutta niin perus- kuin johtotasolla (Järvinen ja Taajamo, 2008, s.13). Jokaisessa haastattelussa ilmeni, että varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyön lisäämiselle olisi myös tarvetta. Muutama haastateltava, niin varhaiskasvatuksen kuin sosiaalihuollon haastatteluissa, nosti esiin sen, että varhaiskasvatuksessa olisi paljon annettavaa yhteistyölle, kun vain sitä hyödynnettäisiin.

Ja sitten tota, niin mitä pystyy taas ku aattelee, tavoitteellista työskentelyä, on ku aattelee päivähoiton puolella on ja sitten tota perhetyössä on. Niin jotenkin se semmonen, että pystyttäis tekemään niinku niitä justiin samoja samoja juttuja siellä päivähoitossa. Että jos siellä vaikka lapsi syöki ihan hyvin ja kotona ei meinaa syödä mitää, niin just se semmonen niinku, että että pilkottas niitä tavoitteita niin pieniksi, että tavallaan. Että siellä olisikin joku ihminen, joka vois viedä sitä hienoa päivähoiton juttua, niin sitten sinne kotiin ja vähän vaikka sitte yritettäis tehdä samalla lailla, kun siellä päivähoitossa että, että saatais toimimaan se sielläkin. (H3)

Kun mä aina sanon, et jos sosiaalitoimi tajuais minkälainen tietopankki me ollaan perheen asioissa. Kun tehään selvityksiä, niin meiltä tulee niinku todella paljon tietoa. Ja mä tajusin sen vasta sit kun mä oon niinku päiväkodista mennyt sosiaalipuolelle. – – Et jotenkin se semmonen et sitä ei osata mun mielestä hyödyntää. (H2)

Bardy ja Heino (2013, s. 34) näkevät, että olisi viisaampaa pyytää yhteistyötä muilta ammattilaisilta lastensuojeluilmoituksen sijaan. Toisinaan kuitenkin joudutaan lastensuojeluilmoitus varhaiskasvatuksesta tekemään. Lastensuojeluilmoituksen jälkeen ilmoituksen tekijä pyritään kutsumaan ensimmäiseen palaveriin mukaan. Tämä koettiin haastateltavien keskuudessa hyvänä käytäntönä. Kaikkien kohdalla tämä ei kuitenkaan toteudu ja se mainittiin yhtenä kehityskohteenä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen yhteistyön välillä. Myös mahdollisiin muihin palavereihin varhaiskasvatuksesta mielellään osallistuttaisiin, mikäli kutsu kävisi. Palaveriin osallistuminen edellyttäisi toki sitä, että varhaiskasvatuksen työntekijän osallistuminen tuo hyötyä perheelle tai sosiaalihuollon ja perheen väliselle yhteistyölle tai varhaiskasvatukseen saadaan palaverista tarpeellista tietoa, jota voidaan lapsen ja perheen tukemisessa käyttää varhaiskasvatuksessa.

Toimivaa ja avointa kommunikaatiota kaivattiin useassa haastattelussa. Toimivan ja avoimen kommunikaation seurauksena on mahdollista muodostaa käsitys mitä ollaan tekemässä ja kuka vastaa mistäkin (Pärnä, 2012, s.152). Järvisen ja Taajamon (2008, s.14) mukaan työntekijän ammatillisuuden rajat selkiytyvät, kun on selvillä kuka ammattilainen vastaa mistäkin osa-alueesta ja näin myös asiakkaalle selkenee mitä tukea hän voi kultakin ammattilaiselta saada. Asiakkaan omat vahvuudet on myös hyvä kartoittaa.

Kuten Helminen (2017, s.15) kirjoittaa, tuli haastattelussakin esiin huoli asiakkaiden putoamisesta palveluiden väliin. Tässä olisi kehittämisen paikka varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyössä.

Että se saattaen siirto, niin se ei toimi vielä. Se, se ei niinku. Se on semmoinen. Mä kutsun sitä rotkoks mihin ne perheet tippuu. Niin se on ihan sattumaa jaksako ne soittaa meille enää takaisin että hei että. Tai ylipäätään, että ehtiikö tilanteet mennä viel pahemmaks. Sitten oikeasti tarviikin jo järeämpiä keinoja. Että mun mielestä se on semmonen kohta missä toi sosiaalihuolto. Sit se ei viel niinku tavallaan kannu, niin on just se, ne ketkä ei pääse sinne palvelun piiriin. (H8)

Hyvänä käytäntönä oli koettu eräällä paikkakunnalla käytäntö, että lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen saadessa paikan päiväkodista, pidetään aloituspalaveri, johon osallistuu perhe, sosiaalityöntekijä ja kasvattaja. Tähän aloituspalaveriin on oma kaavake, jota käytettäessä tulee kaikki tarpeelliset asiat käydyksi läpi. Kaavake on hyvä käydä läpi sosiaalityöntekijän toimesta perheen kanssa ennakkoon, että perhe tietää mistä palaverissa keskustellaan. Jos perhe ei itse ota asioita palaverissa puheeksi tai anna erikseen sosiaalityöntekijälle lupaa ottaa asioita puheeksi, eivät asiat yleensä tule ilmi, koska sosiaalityöntekijä ei saa perheen asioista puhua ilman perheen lupaa. Aina tätä aloituspalaveria ei kuitenkaan pidetä tai varhaiskasvatuksesta joudutaan sitä erikseen pyytämään, mikäli sosiaalihuollon asiakkuus on tiedossa.

Johtaminen. Selkein johtamisen malli haastatteluissa tuli esiin lastensuojelun asiakkaana olevien perheiden tapauksissa tai kun tehdään palvelutarpeen arviointia. Silloin yhteistyötä johtaa sosiaalityöntekijä. Kun ei ole lastensuojelun tai sosiaalihuollon asiakkuutta ja sosiaalityöntekijää johtamassa prosessia, niin johtamisen käytännöt ovat vaihtelevia. Varhaiskasvatuksessa suurimmaksi osaksi haastateltavat kertoivat oman lähiesihenkilönsä olevan yhteistyön johtajana tai liikkeelle panevana voimana ja yhdyshenkilönä sosiaalihuollon suuntaan. Verkostojohtaminen on hyvä ratkaisu monia palveluita sisältävässä palvelukokonaisuudessa

(Hastrup ym., 2021) ja jaettu johtajuus tulee korostumaan tulevaisuuden verkostoissa (Lehto ym., 2019, s.267).

Tota meillä on nyt semmonen aika niinku tolkku esihenkilö tässä mielessä, että hän hän tuota kokoa meitä säännöllisesti yhteen. Tämän niinku hyvinvointialueen perhepalveluitten kanssa. (H4)

Osa haastateltavista kertoi, että varsinaisia selkeitä johtamisen käytäntöjä ei yhteistyössä ole tai yhteistyötä hoidetaan työntekijältä toiselle. Selkeät johtamisen käytänteet puuttuivat niissä tapauksissa, joissa yhteistyökäytännöt olivat kuihtuneet. Itsensä johtamistaidot koettiin tärkeänä, koska yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä on vielä vakiintumattomaa, eikä valmiita malleja yhteistyölle ole.

Hastupin ym. (2021) mukaan ammattilaisten asiantuntemuksen yhdistämiseksi tarvitaan organisaatorajat ylittäviä rakenteita. Muutama haastateltava toivoi johdon tukea organisaatorajat ylittävään yhteistyöhön. Heidän mukaansa työntekijät ovat toisinaan epävarmoja niistä rajoista ja toimivaltuuksista mitä yhteistyössä on ja johdon tuki toisi varmuutta työskentelyyn ja yhteistyöhön. Määrätietoisuus oli piirre, joka nousi muutamassa haastattelussa esiin, kun puhuttiin yhteistyön johtamisesta. Osin sitä jo löytyi johtajasta ja osin toivottiin lisää. Haastateltavat kokivat johtajan tuen tärkeänä etenkin, kun työssä käsiteltiin lastensuojeluasioita.

Et meidän esihenkilö tosi hienosti. Me on jouduttu tekemään rikosilmoituksiakin, että me on menty niinku niin syvään päähän, niin sitten on kyllä niinku tosi vahvasti ollu rinnalla ja asiat on hoidettu ja on ollu palaverissa mukana. (H2)

Haastateltavat näkivät tärkeänä, että varhaiskasvatus on tulevaisuudessa osa perhekeskusta, kuten monissa paikoissa on jo suunniteltukin. Muutama haastateltava mainitsi, että he toivovat selkeyttä kuka yhteistyötä johtaa ja tietoa kehen voi olla yhteydessä yhteistyöasioissa.

5.4 Miten varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalipalveluiden moniammatillisessa yhteistyössä?

Näkemysero vastuiden jakautumisesta on yksi ratkaistava kysymys, kun puhutaan perheiden sosiaalisten haasteiden huomaamisesta ja niihin puuttumisesta. Kysyin haastateltavilta kennelle lapsen ja perheen sosiaalisiin haasteisiin puuttuminen kuuluu ja poikkeuksetta

haastateltavat vastasivat puuttumisen kuuluvan niille, ketkä lapsen kanssa ovat tekemisissä. Varhaiskasvatuksen perustehtävä on tarjota hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuutta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 luku 2§), mutta ei voida unohtaa sitä, että lapsi on kokonaisuus ja osa perhettä. Heinonen ym. (2016, s.182–183) näkevät, että vanhempien huolet liittyvät enemmän omaan vanhemmuuteen ja jaksamiseen kuin lapsen kehitykseen. On siis perusteltua ottaa varhaiskasvatuksessa huomioon koko perheen tilanne, kun kyseessä on lapsen etu.

Et katsoo sitä sitä lasta siltä vinkkeliltä, et se on osa perhettä. Se, hän on osa jotain, mistä hänen haasteensa voivat tulla ja ja että. Toki meillä on varhaiskasvatuksessa vaan se lapsi, mut et me nähdään myös se koko perhe ja sen tilanne ja sit osataan sielläkin jo. Et kyl meil siinä huoliprosessissa on käyty koko henkilökunnan kans läpi, mut se ois vahvasti sen sosionomin osaamisaluetta myös se palveluiden, palvelutarpeiden arviointi ja toisiin palveluihin ohjaaminen. (H5)

Haastateltavat näkivät sosionomin roolin tärkeänä ja hyödyllisenä varhaiskasvatuksessa. Sosionomin vahvaksi osaamisalueeksi he mainitsivat perheiden kuulemisen ja huolien puheeksi ottamisen.

Nään, että siitä olis hyvä siis oikeesti, koska silloin se vaka-sosionomi olis just tuo, tai se tulokulma olis hänellä siinä ryhmässä sellainen, että hän niinku ottaa niitä huolia puheeksi ja ottaa niitä kontakteja perheisiin. Kun sitten kun tulee nää niinku, ihan kunnioitan siis, lastentarhanopettajat jotka tulee yliopistosta, mutta se on se näkökulma aivan eri. Se on, se on enemmän se pedagoginen semmonen, että no miten se lapsi oppii tekemään asiat. Joo ja tällaiset systeemit ja se ei ole perhekeskeinen näkökulma. Se vaan niinkun on fakta. Mä oon ollut töissä itte siis ryhmässä, niin mä tiedän sen siitä jo. Että oon työskennellyt niinku ihan opettajana, mutta kuitenkin sosionomina. Niin mulla oli ihan erilainen näkökulma siihen niinku työskentelyyn, mikä on sitten niin ku yliopistupuolen opettajien näkökulma. (H10)

Se on varmaan just sitä ydintä, mitä se varhaiskasvatuksen sosionomin työ on että. Että kuulla niitä perheitä, että se kasvattaminen ja opettaminen on niinku vahvasti sen varhaiskasvatuksen opettajan työtä ja sit taas se perheiden kuuleminen koko ajan koko, lapsen kokonaistilanteen näkeminen on sen sosionomin työtä. (H5)

Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamiseen kuuluu lasten ja perheiden hyvinvoinnin riskitekijöiden tunnistaminen (Talentia, i.a.). Muutama haastateltavista mainitsi sosionomin työnkuvan hyödyttävän moniammatillista yhteistyötä siten, että sosionomi voi

työskennellessään varhaiskasvatuksessa helpottaa painetta perhesosiaalityöltä. Kaikki haastatellut perheohjaajat pitivät sosionomin koulutusta sopivana juuri perheohjaajan työhön.

Että niin, mä en tiedä onko siinä sitte ajatuksena kuitenkin se et se varhaiskasvatuksen sosionomi ottais sitä perhetyön palikkaa siitä. – – Se ois mun mielestä hyvä. Koska se, perhetyötä tosi paljon tarvitaan. (H1)

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että sosionomikoulutus on laaja ja se tarjoaa hyvän pohjan palveluiden laajalle tuntemiselle. Laajasta palveluiden tuntemisesta on hyötyä moniammatillisessa yhteistyössä. Osa haastateltavista otti esille sen seikan, että ei tiedä minkälainen koulutus niillä opiskelijoilla on, jotka saavat uuden varhaiskasvatuksen sosionominimikkeen, mutta he kehuivat oman aikansa sosionomikoulutusta kattavaksi ja saaneensa paljon tietoa ja osaamista varhaiskasvatuksen kentällä hyödynnettäväksi.

Mä oon aina sanonut, et mä oon enempi niinku se sosionomi, joka, joka aattelee lapsen aina kokonaispakettina. Että lapsi on täällä hoidossa, mut siihen tulee se perhe niinku vahvemmin. Et kyllä mä niin kun, kyllä mä varhaiskasvatuksen opettaja olen, mutta mä jotenkin painotan enempi tähän koko perheen hoitoon ja sitte sellaseen kasvatukselliseen puoleen. Että semmonen eteis, eteisessä tapahtuvaa perhetyötä teen aika paljon. (H2)

Yhdessä haastattelussa tuli ilmi hyväksi havaittu käytäntö ns. päiväkodin omasta perhetyöntekijästä. Virallisesti päiväkodissa ei ole omaa perheohjaajaa, mutta yksi työntekijä on ottanut epävirallisesti perhetyöntekijän roolia. Tähän on vaikuttanut työntekijän aiemmat työkokemukset lastensuojelussa ja laajat yhteistyöverkostot sosiaalipuolella. Haastateltava kertoi, että kyseisessä päiväkodissa on omaksuttu käytäntö, että muut päiväkodin työntekijät voivat tarvittaessa konsultoida tätä ”perhetyöntekijää” mieltä askarruttavissa tilanteissa. Tällaisessa käytännössä olisi potentiaalia yhdeksi kehittämiskohteeksi varhaiskasvatuksessa.

Osa haastateltavista ottivat kantaa tulevaisuuden kuvaan varhaiskasvatuksen sosionomin toimenkuvasta. Tällä hetkellä toimenkuva on vielä avoin ja se täytyy jokaisen kunnan kirjata itse paikallisesti. Jos jokaisessa päiväkotiryhmässä on siis uuden varhaiskasvatustilain mukaan oltava vähintään kahdella kolmasosalla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus tarkoittaa se sitä, että kolmen kasvattajan ryhmässä voi olla yksi varhaiskasvatuksen opettaja, yksi varhaiskasvatuksen sosionomi ja yksi varhaiskasvatuksen hoitaja. Haastateltavat nostivat esiin mahdollisesti eteen tulevan haasteen, jos varhaiskasvatuksen sosionomi keskittyy sosiaaliseen puoleen, niin pedagoginen työ painottuu yksin omaan opettajalle.

Niin sitten siellä tulee jo ihan teknisiä, että sitten opettaja ku on niinku kaikki 19 vasua ja kaikki niinku, et kun hänellä (varhaiskasvatuksen sosionomi) ei olisi ihan tämmösiä vasukirjoitus oikeuksia ja tämmösiä teknisiä et me ei oo sitä vielä. Me ollaan sitä mietitty, että mikä se sitten olis. (H2)

Varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 5 luku 23§) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksen tuomaa osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän osalta. Tämä varhaiskasvatuksen sosionomin uusi toimenkuva ei siis ole vielä tarkasti tiedossa, mutta haastateltavat arvelivat sen painottuvat lapsen huomioimiseen osana perhettä ja sisältävän huolen puheeksi ottoa ja palveluohjausta.

Niin se pitää olla tosi tarkka miettiä, että onko se sen perhetyöhön, et mitä se tarkoittaa siinä arjessa, kun on kolme kasvattajaa ryhmässä ja tehdään vasuja ja muita. (H10)

Tällöin haastateltavien mukaan tarvitaan rakenteellisia muutoksia, että päiväkotiryhmän arki sujuu ja opettajan työtaakka pedagogiikan osalta ei kasva liian suureksi. Tällaisessa tilanteessa päiväkodin oma perhetyöntekijä voisi olla hyvä ratkaisu. Hänellä olisi tarkempaa tietämystä ajankohtaisista asioista ja hän ylläpitäisi yhteyksiä perhesosiaalityöhön aktiivisesti.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA EETTISYYS

6.1 Kehittämistyön johtopäätökset

Kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää, miten yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välillä toimii tällä hetkellä, kuinka ennaltaehkäisevää perhetyötä voisi kehittää varhaiskasvatuksessa ja miten varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyötä voisi vahvistaa. Minua kiinnosti myös, kuinka yhteistyötä johdetaan ja miten sosionomin työnkuvaa voisi hyödyntää yhteistyössä.

Avaan tässä luvussa haastatteluissa nousseita asioita varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyöstä. Olen tehnyt keskeisimmistä asioista SWOT-analyysin (taulukko 2). Siinä on kiteytettynä kehittämistyön myötä esiin tulleet vahvuudet ja heikkoudet nykyhetkessä ja mahdollisuudet ja uhat tulevaisuudessa.

Taulukko 2. Varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyö

<p style="text-align: center;">VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Halu tehdä yhteistyötä • Oikea-aikaisuus • Perheen huomioiminen kokonaisuutena 	<p style="text-align: center;">HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiire • Ei tiedetä toisten työkenttää • Salassapito estää tai hidastaa yhteistyötä, yhteydenpidon yksipuolisuus
<p style="text-align: center;">MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perhekeskus yhtenäistää toimintaa • Painetta pois sosiaalihuollolta • Ammattitaidon ja osaamisen jakaminen • Avoimuus lisää luottamusta • Tuttu ihminen -> avun pyytämisen kynnys madaltuu 	<p style="text-align: center;">UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyötahoa ei saa kiinni tai ei ole tietoa kehen ottaa yhteyttä • Työntekijöiden vaihtuvuus • Organisaatiomuutokset

Halua yhteistyöhön löytyy sekä varhaiskasvatuksen että perhesosiaalityön puolelta. Bressem ym. (2016, s.2) näkevät, että eri ammattialojen välistä yhteistyötä tarvitaan lastensuojelun ehkäisevän puuttumisen vaativassa työssä. Tutkimuksen myötä tuli vahvasti esille varhaiskasvatuksen oivallinen asema ennaltaehkäisevässä työssä. Lapsi viettää varhaiskasvatuksessa suurimman osan päivästään ja kasvattajat ja vanhemmat tekevät yhteistyötä lapsen kasvatuksessa ja opetuksessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tuntee lapsen ja perheen yleensä hyvin ja heidän tietämystään ja hyvää suhdetta perheeseen voisi hyödyntää

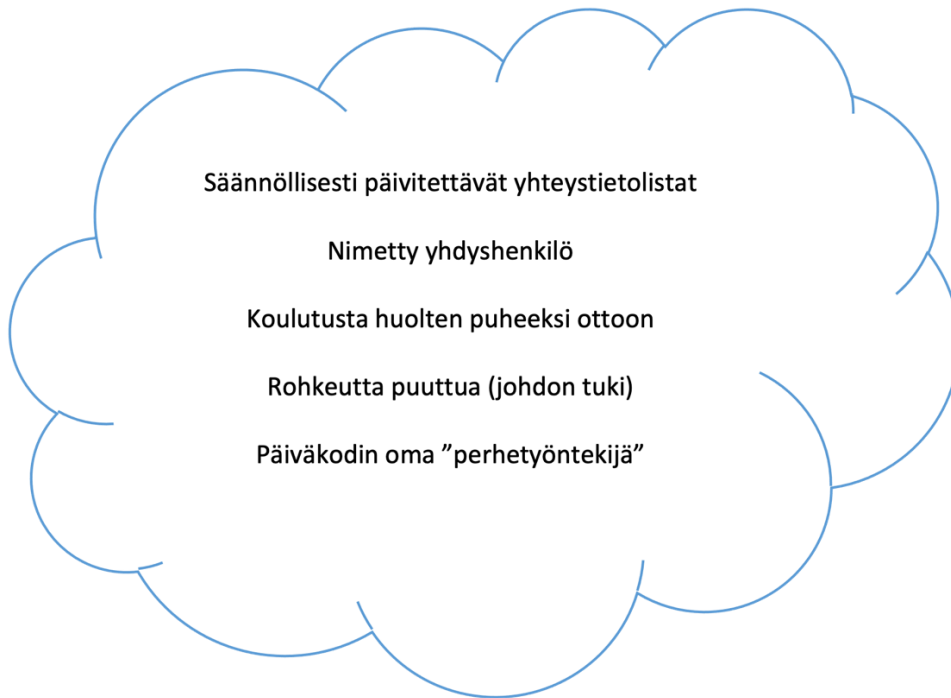
perhesosiaalityön puolella. **Oikea-aikaisuus ja ennaltaehkäisy** nousi vahvasti esiin tutkimuksessa. Moniammatillisella yhteistyöllä on mahdollista tarttua ongelmiin ennen kuin ne kasvavat suuriksi. Tällä on vaikutusta paitsi kustannuksiin, mutta ennen kaikkea perheiden hyvinvointiin. **Perheen huomioimista kokonaisuutena** ei voi korostaa liikaa. Lapsi on osa perhettä, eikä varhaiskasvatuksessa voida jättää huomiotta tätä seikkaa. Yksi varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön yhteistyön, sekä sosionomin osaamisen vahvuuksista olikin perheen huomioiminen kokonaisuutena.

Useaan kertaan ilmeni ajatus, että aina sosiaalipuolella ei ehkä muisteta varhaiskasvatusta yhteistyötahona. **Yhteistyö koettiin osin yksipuolisena** ja varhaiskasvatuksesta lähtevänä. Salassapito, perhesosiaalityön **kiire, työntekijöiden vaihtuvuus ja organisaatiomuutokset** nousivat esiin yhteistyötä hidastavina tai estävinä tekijöinä ja uhkina yhteistyölle tulevaisuudessa. Toisaalta taas yhteistyön tekemisen nähtiin mahdollistavan **paineen vähenemisen sosiaalihuollolta**. Yhteistyön tekeminen ehkäisee perheen jäämistä palveluiden väliin (Helminen 2017, s. 15). Toistuvana teemana nousi se, että **tutun ihmisen kanssa yhteistyötä** on helpompi tehdä. Aina **ei ole edes tiedossa kehen voi ottaa yhteyttä** tai kun yhteyttä otetaan, niin soittopyyntöihin ei vastata. Tällaiset seikat haittaavat yhteistyötä.

Yhteistyötahojen **työnkuvat eivät ole aina tiedossa** ja yhteistyön rajapinnat ovat epäselviä. Haastattelut vahvistivat Kekonin ym. (2019, s. 34) ajatusta, että riittävää yhteisymmärrystä työprosesseista tarvitaan, että tiedetään mihin pyritään ja kuka vie asiaa eteenpäin ja näin voidaan välttää päällekkäistä työskentelyä. On olennaista rakentaa keskinäistä luottamusta, sillä se mahdollistaa uuden ymmärryksen syntymisen.

Myös vanhempien ja kasvattajien yhteistyö perustuu vanhempien luottamukseen ja toimijuu-teen (Rautamies, 2022, s. 53) ja sitä myös haastatteluaineiston perusteella halutaan varhaiskasvatuksessa vaalia. Luottamus lisääntyy positiivisilla kokemuksilla lapsen varhaiskasvatuksesta ja sen vahvistuessa huoltajilta on mahdollista saada lupa moniammatilliseen yhteistyöhön. Yhteistyötä perhesosiaalityön kanssa voidaan tehdä varhaiskasvatuksessa vain vanhempien suostumuksella (OPH, 2022, s. 38), pois lukien tilanne, jossa lapsen etu edellyttää varhaiskasvatuksen yhteydenottoa sosiaalihuoltoon (THL, 2023a). Sosiaalihuollolla tulisi olla aktiivisempi rooli yhteistyössä ja pyytää perheeltä lupaa tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Myös **salassapitoon toivottiin kevennystä** yhteistyön helpottamiseksi. Kun asiakkailta olisi lupa yhteistyöhön, avoimuus lisääntyisi ja se synnyttäisi luottamusta yhteistyön osapuolten välillä.

Konkreettisina kehitysideoina (kuvio 3) kehittämistyön myötä nousi **säännöllisesti päivitettävät yhteystietolistat** ja perhesosiaalityössä **nimetyyn yhdyshenkilön käyttö**, joka kävisi esittäytymässä varhaiskasvatuksessa. Kynnys yhteydenottoon on matalampi, kun ihminen on jollakin tapaa tuttu. Sama periaate toimii myös varhaiskasvatuksessa perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Perheohjaajien yksi tärkeimmistä tehtävistä oli olla näkyvillä ja saatavilla, jotta avun pyytämisen kynnys madaltuu.

Kuvio 3. Konkreettisia kehitysideoita yhteistyön vahvistamiseen

Hyvä vuorovaikutus, luottamuksen ilmapiiri ja huolien puheeksi otto tulivat esiin useassa haastattelussa. **Koulutusta huolten puheeksi ottamisessa** tulisi olla enemmän. Varhaiskasvatuksessa ollaan usein hyvin varovaisia puuttumaan perheen asioihin, jotka eivät suoraan ole lapsen kasvun tai kehityksen asioita. Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamiseen kuuluu perheen kokonaistilanteen huomioiminen ja hyvinvoinnin riskitekijöiden tunnistaminen (Talentia, i.a.). Koulutusta huolten puheeksi ottamiseen olisi hyvä lisätä kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville, ammatista riippumatta. Toisinaan kasvattajilta puuttuu **rohkeus puuttua**, vaikka he huomaisivat asioita, joita olisi hyvä ottaa perheen kanssa puheeksi. Näissä tilanteissa johtajan tuki on tärkeä. Yhtenä kehitysideana tuli esiin myös joka päiväkodissa olevaa **nimettyä ”perhetyöntekijää”**. Tämä työntekijä siis olisi yksi päiväkodin kasvattajista ja vastaisi perhetyön asioista päiväkodissa. Hän olisi yhteyshenkilönä sosiaalipuoleen ja hänellä olisi tietämystä käytänteistä. Muut kasvattajat voisivat häneltä konsultoida asioita eri tilanteissa.

Haastatteluissa ilmeni erilaisia tapoja johtaa yhteistyötä. Osa haastateltavista työskenteli hyvin itsenäisesti varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välisessä yhteistyössä. Osa taas kertoi lähiesimiehen olevan aktiivinen osapuoli yhteistyön ylläpidossa tai rakentamisessa. Myös sellaisia kokemuksia oli, ettei yhteistyötä ole enää ollut niin paljon kuin ennen hyvinvointialueille siirtymistä. Tällöin ei myöskään yhteistyön johtamisessa ollut selkeitä käytäntöjä. Johtamisella on joka tapauksessa merkittävä rooli yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisen edistäjänä (Rekola, 2008, s. 17) ja johdon suhtautuminen yhteistyöhön vaikuttaa paljon moniammatilliseen yhteistyöhön (Kekoni ym. (2019, s. 20).

Niin tausta-aineiston kuin haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että Sosionomin osaamista voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja perhesosiaalityön välisessä yhteistyössä erityisesti palveluohjauksessa, vanhemmuuden tukemisessa ja perheen sosiaalisen tuen tarpeen arvioimisessa. Tulevaisuudessa **perhekeskukset avaavat mahdollisuuksia moniammatilliseen yhteistyöhön ja ammattitaidon ja osaamisen jakamiseen**. Moniammatillinen yhteistyö ja ennaltaehkäisevä työote ovat kustannuksiltaan suotuisampia kuin korjaavat toimenpiteen, vievät osaltaan painetta sosiaalihuollolta ja hyödyttävät perheitä.

6.2 Kehittämistyön pohdinta

Kehittämistyö on muuttuva prosessi ja alkuvaiheessa ei voi tietää, mihin lopulta päätyy. Hirsjärvi ym. (2009, s.164) mainitsevat kirjassaan, että tutkimussuunnitelma muotoutuu sitä mukaa, kun tutkimus etenee. Joustavuus kuuluu laadulliseen tutkimukseen ja suunnitelmia muutetaan sen mukaan, mitä olosuhteet odottavat. Näin tapahtui myös oman kehittämistyöni kanssa. Minulla oli alkuidea, joka ei syystä, jos toisesta toteutunutkaan sellaisenaan, vaan koko kehittämistyö koki muutosta pitkin matkaa.

Kehittämistyön prosessi lähti liikkeelle alkuvuodesta 2022 kun hahmotelma työn ajatuksesta syntyi luettuani opinnäytetöitä ja tutkimuksia liittyen varhaiskasvatuksen perhepalvelumalliin. Lähdin siitä työstämään ajatusta omasta kehittämistyöstäni. Olin oman varhaiskasvatuksen opettajan työni kautta nähnyt varhaiskasvatuksen perheohjaajan työskentelyä. Omien varhaiskasvatuksessa työskentelemieni vuosien aikana kertyneen kokemukseni mukaan perheen kokonaisvaltainen tukeminen on yleisesti ottaen vähäistä. Alkusysäys kehittämistyölle oli kiinnostus perheohjaajan työstä. Opinnäytetyön edetessä tämän kehittämistyön suunta muuttui ja keskityin tässä työssä selvittämään kuinka varhaiskasvatuksen ja

perhesosiaalityön yhteistyötä voisi vahvistaa yleisemmällä tasolla. Tutkimusluvan sain touku-
kuussa 2022. Kesän ja syksyn aikana tein kaksi haastattelua ja kirjoitin teoriaosuutta. Opinto-
jen, työn ja perheen yhdistäminen olikin odotettua työläämpää ja opinnäytetyö jäi lähes vuo-
deksi taka-alalle. Opinnäytetyön ohjaajakin ehti vaihtua tauon aikana, edellisen jäädessä
eläkkeelle. Tammikuussa 2024 työ lähti jälleen etenemään opintovapaan myötä. Kehittämis-
työn tekeminen oli antoisa ja opettavainen kokemus.

Haastatteluissa tuli ilmi toistuvasti, että aihe on tarpeellinen. Paljon hyvää on jo varhaiskasva-
tuksen ja perhesosiaalityön välillä. Halua ja tarvetta yhteistyön vahvistamiseen kuitenkin löy-
tyy. Hyvinvointialueelle siirtyminen on vaikuttanut yhteistyöhön ja varmasti tulevaisuudessa
yhteistyötä päästään lisäämään, kunhan organisaatiomuutosten aiheuttamista yhteistyötä hi-
dastavista tekijöistä päästään eteenpäin.

Vastauksissa löytyi joitakin poikkeavuuksia, joita en osannut ennakolta odottaa ja jotka poik-
kesivat valtaosan vastauksista. Yksi tällainen asia oli asiakkaiden määrä. Julkisuudessaakin
paljon esillä ollut palveluiden ruuhkautuminen näkyi myös valtaosan vastauksissa haastatte-
luissa. Yksi haastateltavista kuitenkin kertoi, että hänellä voisi olla enemmänkin asiakkaita.
Haastateltava itsekin ihmetteli tilannetta. Valtaosa haastateltavista piti työmäärää sopivana
tai runsaana. Suuria poikkeavuuksia ei vastausten välillä yleisesti ottaen kuitenkaan ilmennyt.

Kehittämistyön edetessä esiin nousi idea päiväkodin omasta perhetyöntekijästä. Tämä per-
hetyöhön syvemmin paneutunut kasvattaja voisi toimia yhdyshenkilönä varhaiskasvatuksen
ja perhesosiaalityön välillä ja muut päiväkodin kasvattajat voisivat kääntyä tämän ”perhetyön-
tekijän” puoleen kysymysten kanssa. Tässä olisi potentiaalia jatkotutkimukselle ja kehittämis-
kohteeksi varhaiskasvatuksessa. Toisena jatkotutkimusideana tälle kehittämistyölle voisi olla
johtamisen tutkiminen. Johtamisen osio jäi työssä valitettavan vähälle. Yhteistyön johtaminen
on mielenkiintoinen tutkimuskohde ja aiheesta löytyy paljon kiinnostavaa tietoa ja tarvetta ke-
hittämiselle.

6.3 Kehittämistyön eettisyys ja luotettavuus

Kaikkeen tutkimukseen liittyy Hirsjärven ja Hurmeen (2010, s. 19–20) mukaan eettisiä ratkai-
suja ja ihmistieteissä eettisten kysymysten äärelle joudutaan tutkimuksen joka vaiheessa.
Tärkeimpiä seikkoja ovat heidän mukaansa informointiin perustuva suostumus, yksityisyys ja
luottamuksellisuus. Kehittämistyön eettisissä säännöissä on Ojasalon ym. (2014, s. 48–49)

mukaan kyse samoista eettisistä säännöistä kuin yleensäkin yhteiskunnassa ja vuorovaikutuksessa ihmisten välillä. Tavoitteiden tulee olla korkean moraalin mukaisia, työ tulee tehdä tarkasti ja tulosten hyödyttävä käytäntöä. On hyvä huomioida, että kaikilla ihmisillä on ennakkokäsityksiä ja ne saattavat ohjata ilmiöiden tulkintaa. He toteavat, että hyvin usein prosessin edetessä alkuperäinen aihe täsmentyy ajankohtaisemmaksi ja tällöin joudutaan miettimään kehittämisen uutta mahdollista suuntaa. Näin tapahtui myös oman työni kohdalla.

Tutkimuksessa etiikan ja tutkimuksen yhteys on Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 147–148) mukaan kaksijakoinen. Tutkimuksen tulokset vaikuttavat toisaalta eettisiin ratkaisuihin ja toisaalta taas eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tieteellisessä työssä tehtyihin ratkaisuihin. Tutkijan tulee pohtia erilaisia eettisiä kysymyksiä, kuten millaista on hyvä tutkimus, miten tutkimusaiheet valitaan, onko tiedonjano hyväksyttävää ja millaisia keinoja tutkimuksessa saa käyttää. He näkevät, että erityisesti viimeisintä painotetaan niin tutkimuseettisissä säännöissä kuin oppaissa. Eettisyys vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 149–150) nostavat esiin huomion, että tutkijan on huolehdittava tutkimussuunnitelman laadukkuudesta, tutkimusasetelman sopivuudesta sekä asianmukaisesta raportoinnista. Se ei kuitenkaan heidän mukaansa riitä, että tutkija muodollisesti hallitsee luotettavuus- ja arviointikriteerit, vaan eettisen sitoutuneisuuden tulee ohjata hyvää tutkimusta.

Kehittämistyötäni varten hain erikseen tutkimusluvut jokaisesta kunnasta, joiden työntekijöitä haastattelin. Sosiaalihuollon puolelta oli haettava oma lupa haastatellakseni perhekeskuskoordinaattoria. Varhaisen tuen työntekijöitä haastatellakseni lupa tuli hakea hyvinvointialueelta, sillä perhekeskuskoordinaattorin ja varhaisen tuen työntekijöiden haastattelujen välisenä aikana oli hyvinvointialueuudistus tullut voimaan.

Toikon ja Rantasen (2009, s.121) mukaan tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus ja kysymys luotettavuudesta kohdistuu tutkimusprosessiin, -menetelmiin ja -tuloksiin. Heidän mukaansa laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein vakuuttavuuden käsitettä ja kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa nimenomaan käyttökelpoisuutta. Määrällisessä tutkimuksessa taas luotettavuutta lähestytään reliabiliteetin ja validiteetin käsitteiden avulla. Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetin ja validiteetin kysymykset on pyritty Toikon ja Rantasen (2009, s. 123–125) mukaan korvaamaan vakuuttavuuden käsitteellä. Tutkijan tulee näyttää aineistonsa avoimesti ja vakuutettava tiedeyhteisö tekemällä tutkimukseen liittyvät tulkinnat ja valinnat näkyviksi. Myös sitoutuminen, johdonmukaisuus, siirrettävyys ja käyttökelpoisuus ovat tärkeitä asioita kehittämistoiminnassa.

Havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus on syytä Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 160) mukaan erottaa. Puolueettomuutta tulee pohtia siinä, pyrkiikö tutkija kuulemaan ja ymmärtämään tiedonantajia itsenään vai katsooko tutkija tiedonantajan kertomusta oman kehyksen läpi. Esimerkiksi ikä, sukupuoli, uskonto, virka-asema tai jokin vastaava seikka saattavat olla sellaisia asioita, jotka vaikuttavat tutkijan kuulemaan tai havainnoimaan lopputulemaan. Tutkijan tulee näiltä osin pyrkiä puolueettomuuteen. Puusan (2020, s. 147) mukaan laadullisen tutkimuksen tulkintoja voidaan pitää vakuuttavina ainoastaan, kun niihin on päädytty luotettavan ja systemaattisen analyysin avulla. Metodien kuvaus ja jäljitettävyydet ovat avainasemassa. Tämä tutkimuksen vaihe on tärkeässä roolissa tulkinnan luotettavuuden arvioinnissa ja se luo hänen mukaansa lukijalle kartan, jonka mukaan voidaan tarkistaa, kuinka työ on tehty. Pyrin niin haastatteluja tehdessäni kuin aineistoa analysoidessani puolueettomuuteen ja välttämään ennako-oletuksia. Kuuntelemalla haastattelunauhoitteita useamman kerran ja lukemalla uudelleen litteroituja haastatteluja varmistin, että lopputulemani oli niin puolueeton kuin se on mahdollista.

Luotettavuuden arviointiin ei Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 163) mukaan ole yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimuksen arvioinnissa johdonmukaisuus korostuu, sillä tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena. Tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen, tutkijan omien sitoumuksien, aineiston keruun, tutkimuksen tiedonantajien, tutkija-tiedonantaja-suhteen, aineiston analyysin, tutkimuksen luotettavuuden ja tutkimuksen raportoinnin tulee olla johdonmukaisia keskenään.

Keräämäni aineistot käsiteltiin luottamuksella ja säilytin niitä vain sen aikaa, kuin työni kannalta tarvitsin. Sen jälkeen hävitin kerätyt aineistot asianmukaisesti. Valmiissa työssä ei ilmennyt haastateltavien ja tutkimuksessa mukana olevien henkilöllisyyttä.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. (2022). *Varhaiskasvatuksessa Suomi liputtaa vanhempien vaikutusmahdollisuuksien puolesta*. MustRead. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/84711/Varhaiskasvatuksessa%20Suomi%20liputtaa%20vanhempien%20vaikutusmahdollisuuksien%20puolesta_MustRead_221215.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alasuutari, P., (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uudistettu painos). Vastapaino. (1993).
- Bardy, M. (2013). Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimissä*. (Neljäs uudistettu painos, s. 49–78). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Bardy, M. & Heino, T. (2013). Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: paniikista toivoon ja näköalat auki. Teoksessa M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimissä*. (Neljäs uudistettu painos, s. 13–42). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Bressemer, K., Ziegenhain, U., Doelitzsch, C., Hofer, A., Besier, T., Fegert, J. & Kuenster, A. (2016). A German e-learning-training in the context of early preventive intervention and child protection: preliminary findings of a pre-post evaluation. *Child adolescent psychiatry mental health*. Vol 10(No 25). <https://doi.org/10.1186/s13034-016-0113-8>
- DigiFinland. (2024). *Sähköinen perhekeskus*. <https://digifinland.fi/toimintamme/sahkoinen-perhekeskus-projekti/>
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J., (2018). Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5. p., s. 27–51). PS-kustannus.
- Halttunen, L. (2016). Distributing leadership in a day care setting. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti Journal of early childhood education research*, Vol. 5(No. 1), 2-18. <https://journal.fi/jecer/article/view/114048>
- Hastrup, A., Pelkonen, M. & Varonen, P. (9/2021). *THL:n työpäperi: Perhekeskusten kehittäminen ja vakiinnuttaminen tulevilla hyvinvointialueilla: ohjeita toimintasuunnitelman laadintaan*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-635-0>
- Heinonen, H. (2016). Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lundén, P. Salovaara & M. Veistilä (toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö*. (s. 243–260). Gaudeamus.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. PS-Kustannus.
- Helminen, J. (2017). Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa J. Helminen (toim.) *Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. (1.p, s. 14–31). Edita Publishing Oy.

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2010). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. (15., uudistettu painos). Tammi. (1997).
- Isoherranen, K. (2008a). Yhteistyön uusi haaste – moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa K. Isoherranen, L. Rekola & R. Nurminen, *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö* (1.painos, s. 26–48). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Isoherranen, K. (2008b). Vuorovaikutuskulttuuri muutoksessa. Teoksessa K. Isoherranen, L. Rekola & R. Nurminen, *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö* (1.painos, s. 49–83). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Järvensivu, T. (2019). *Verkostojohtaminen: Opi ja etene yhdessä*. Books on Demand, Helsinki Suomi.
- Järvinen, R. & Taajamo, T. (2008). Moniammatillisuuden haasteet ja mahdollisuudet perhe-työssä. Teoksessa E. Noppari (toim.), *Monialaiset verkostot perheitä tukemassa*. (s. 11–22). (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 38). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kalliala, M. (2012). *Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoi-dossa*. Gaudeamus.
- Kekkonen, M. (2012). *Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä* (Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1166) [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Tampere University Press.
<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8708-8>
- Kekoni, T., Mönkkönen, K. Hujala, A., Laulajainen, S. & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. (s.15–46). Gaudeamus.
- Klavus, J., Hastrup, A., Jarvala, T., Pusa, A-K & Rissanen, P. (2019). *Monialainen perhekeskus tuottaa kustannusvaikuttavia palveluja: lapsiperhepalvelujen taloudellinen arviointi*. (Tutkimuksesta tiiviisti 17). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-349-6>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lehto, K., Pitkänen, L. & Autioniemi, J. (2019). Verkostojohtajan roolit ja kompetenssit kolmannen sektorin johtajien näkökulmasta. *Hallinnon tutkimus, Vol 38 (Nro 4)*, 257–270.
<https://doi.org/10.37450/ht.98050>

- Maksniemi, M., Kekoni, T. & Vornanen, R. (2023). Yhteistyöverkostot vuorovaikutuksen vaihtoalueina perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön palvelutarpeen arvioinnissa. *Hallinnon tutkimus*, Vol 42(Nro 4), 392–407. <https://doi.org/10.37450/ht.117117>
- Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. (2019). Johdanto. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. (s. 7–14). Gaudeamus.
- Nietola, V. (2008). Työnilon ja työnohjauksen kumppanuustyönohjaus perhetyössä. Teoksessa E. Noppari (toim.), *Monialaiset verkostot perheitä tukemassa*. (s. 101–107). (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 38). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2014). *Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan* (3. uudistettu painos). Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus (OPH) (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opetushallitus (OPH) (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8931215>
- Pelkonen, M., Hastrup, A., Normia-Ahlsten, L., Halme, N., Kekkonen, M., Kiviruusu, O., Liukko, E., Lämsä, R. & Muranen, P. (6/2020). *THL:n työpaperi: Perhekeskukset Suomessa 2019: Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-461-5>
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 145–156). Gaudeamus Oy.
- Pärnä, K. (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet* (Sarja C osa 341) [väitöskirja, Turun yliopisto]. Scripta linguæ fennica. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5086-7>
- Rautamies, E. (2022). *The Heart of Collaboration: Educational Partnership in Early Childhood Education as Narrated by Parents of a Child Exhibiting Challenging Behaviour*. (JYU Dissertations 518) [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. University of Jyväskylä <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9144-9>
- Rekola, L. (2008). Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen vaikuttavia kehityssuuntia. Teoksessa K. Isoherranen, L. Rekola & R. Nurminen, *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö* (1.painos, s. 9–25). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Rytkönen, K. (2019). *Palveleva johtajuus varhaiskasvatuksessa*. (Tampereen yliopiston väitöskirjat 73) [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. PunaMusta Oy - Yliopistopaino <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1116-2>

- Seinäjoen kaupunki (2022). *Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelma*. <https://www.seinajoki.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/tietoa-varhaiskasvatuksesta-2/tiedotteet-ja-selosteet/>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1>
- Talentia. (i.a.). *Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva*. <https://www.talentia.fi/nain-vai-kutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2023a). *Palvelutarpeen arviointi*. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2023b). *Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen*. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluasiakkuuden-alkaminen>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2024a). *Lastensuojelutarpeen selvittäminen*. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), (2024b). *Perhekeskus*. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perhekeskus>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2.5.2024). *Joka kuudennesta 13–15-vuotiaasta tehtiin lastensuojeluilmoitus vuonna 2023, määrä edelleen kasvussa*. <https://thl.fi/-/joka-kuudennesta-13-15-vuotiaasta-tehtiin-lastensuojeluilmoitus-vuonna-2023-maara-edelleen-kasvussa>
- Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta*. Tampereen Yliopisto-paino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A., (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (2. painos). Kustannusosakeyhtiö Tammi. (2002).
- Unicef (20.11.1989) <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Vilka, H., (2021). *Tutki ja kehitä*. (5. päivitetty painos). PS-kustannus.
- Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa: J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/> [Viitattu 2.2.2024]

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Taustatiedot:

Mikä on koulutuksesi?

Kuinka pitkään olet tehnyt nykyistä työtäsi?

Mikä on toimenkuvasi?

Nykyiset käytännöt:

Minkälaisia lastensuojelullisia ennaltaehkäiseviä ja vanhemmuutta tukevia toimia on tällä hetkellä käytössä?

Millaiset ennaltaehkäisevät ja vanhemmuutta tukevat toimet korostuvat omassa työssäsi?

Miten koet työssäsi ajan riittävän aikaa em. toimiin?

Millainen on varhaiskasvatuksen sosionomin rooli yhteistyössä?

Yhteistyö:

Millaista yhteistyötä varhaiskasvatus ja lapsiperhesosiaalityö tekevät?

Miten yhteydenpito varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalityön välillä toteutuu?

Millaisissa tilanteissa yhteistyö toteutuu hyvin tai huonosti?

Mitkä tekijät vaikuttavat sen toteutumiseen?

Yhteistyön kehittäminen:

Millaiselle yhteistyölle varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalityön välillä olisi tarvetta?

Miten/millä keinoin yhteistyötä voisi kehittää?

Millaisia konkreettisia keinoja yhteistyön kehittämiseen voisi luoda?

Johtaminen:

Kuka johtaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lapsiperhesosiaalityön välillä? Millä tavoin?